

Издава
Сдружение за дива природа БАЛКАНИ

Превод: Гергана Миладинова
Редакция: Катя Анчева

С финансовата подкрепа на
Института за устойчиви общности
по Програма "Демократична мрежа"
на Американската агенция за международно развитие
чрез Фондация "ТАЙМ – Екопроекти".

Няколко гуми от екипа на СДП БАЛКАНИ към българските читатели

Уважаеми читатели,

С настоящото издание Сдружение за дива природа БАЛКАНИ представя на Вашето внимание *Ръководство за тълкуване на основните положения на чл. 6 от Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата фауна и флора*, което представлява един от ключовите помощни документи за разясняване на тази Директива. Ръководството е подготвено от Европейската комисия.

Директивата за местообитанията е основен регламентиращ документ от европейското право, касаещ опазването на видовете от дивата европейска флора и фауна и природните местообитания. Съвместното ѝ действие заедно с Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици осигурява опазването и защитата на европейската природа.

Един съществен момент от подготовката на България за присъединяване към Европейския съюз е интегрирането на европейското законодателство в българското. В областта на опазването на природата и по-специално на двете споменати по-горе Директиви това ще бъде извършено чрез приемането на Закон за биологичното разнообразие, който в момента на писане на настоящия текст е в процес на обсъждане в Народното събрание.

За улеснение на читателя тук ще дадем някои пояснения за най-важните термини, използвани в текста. В настоящия документ се използват термини от двете Директиви за обозначаване на териториите, подлежащи на защита. Те са следните:

От Директивата за птиците:

- Специална зона за защита (СЗЗ) – Special Protection Area (SPA);

От Директивата за местообитанията:

- Обект от специално значение за общността (ОСЗ) – Site of Community Importance (SCI);
- Зона със специален защитен статут (ЗСЗС) – Special Area of Conservation (SAC).

С цел намаляване количеството на използваните термини и интегриране

на двете Директиви в един нормативен документ, в Закона за биологичното разнообразие е избрано да се използва термина “защитени зони” който покрива както СЗЗ, така и ЗСЗС.

Обектите от специално значение за общността, които са нормативно определен преход към зони със специален защитен статут, в Закона за биологичното разнообразие са посочени като предложение за защитените зони.

С това кратко пояснение се надяваме да направим още по-използваем текста на настоящия документ както за служителите от сържавната администрация, така и за обикновения гражданин и специалиста.

Пожелаваме Ви приятно четене.

УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЕКТИТЕ ОТ НАТУРА 2000

РЪКОВОДСТВО

ЗА ТЪЛКУВАНЕ НА
ОСНОВНИТЕ ПОЛОЖЕНИЯ НА ЧЛЕН 6
ОТ ДИРЕКТИВА 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания
и гивата фауна и флора

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ	9
1. ВЪВЕДЕНИЕ	11
1.1. Място в общата схема на Директиви 92/43/ЕЕС и 79/409/ЕЕС както и в по-общ аспект	11
1.2. Връзка с глава "Опазване на видовете"	13
1.3 Включване на член 6 в националното законодателство - задължение на съвместяването	14
1.4. Срокове за приложение на член 6: от коя дата задълженията на член 6 са в сила?	15
1.4.1 "Специални зони за защита"	15
1.4.2. Обекти по Директива 92/43/ЕЕС	17
2. ЧЛЕН 6(1)	19
2.1. Текстът	19
2.2. Обхват	20
2.3. Какви трябва да се разбира под "необходими мерки за опазване"?	21
2.3.1. Концепцията за опазване	21
2.3.2. Защитен статус	22
2.3.3. Екологични изисквания	23
2.4. Каква е формата на необходимите мерки за опазване?	24
2.4.1. Планове за управление	25
2.4.2. Законови, административни и договорни мерки	26
3. ЧЛЕН 6(2)	28
3.1. Текстът	28
3.2. Обхват	28
3.3. Има ли разлика в постановките за влошаване и увреждане?	30
3.4. При кои условия трябва да се предприемат мерки от държавите-членки?	30
3.5. Кога трябва да се предприемат мерки спрямо увреждането и влошаването?	31
3.6. Индикатори за увреждане и влошаване	33
3.6.1. Влошаване на местообитанията	33
3.6.2. Увреждане на видовете	34
4. ЧЛЕН 6(3)	35
4.1. Текстът	35
4.2. Обхват	36
4.3. Какво се има предвид под "планове или проекти, които не са непосредствено свързани или необходими за управлението на обекта"?	37

4.3.1. Проект	37
4.3.2. План	38
4.3.3. "Не са непосредствено свързани или необходими..."	39
4.4. Как да се определи дали плановете или проекти, които "самостоятелно или в комбинация с други плановете или проекти, могат да окажат значително въздействие"?	40
4.4.1. Значително влияние	40
4.4.2. Могат да окажат...	41
4.4.3. "...самостоятелно или в комбинация с други плановете или проекти"	43
4.5. Какво се разбира под "подходяща оценка за предвиждане на последиците, рефлектиращи върху целите за опазване на обекта"?	44
4.5.1. Форма на оценката	44
4.5.2. Съдържание на оценката	45
4.5.3. Как се определят "целите за опазване на обекта"?	47
4.6. Взимане на решение	48
4.6.1. "Компетентни държавни власти"	48
4.6.2. Кога е уместно да се вземе предвид общественото мнение?	49
4.6.3. Концепцията за "целостта на обекта"	49
5. ЧЛЕН 6(4)	51
5.1. Текстът	51
5.2. Обхват	51
5.3. Първоначални съображения	52
5.3.1. Преглед на алтернативни решения	52
5.3.2. Разглеждане на наложителните причини от първостепенен интерес за обществото	53
5.4. Приемане на възстановителни мерки	55
5.4.1. Какво се има предвид под " възстановителни мерки" и кога такива трябва да бъдат разглеждани?	55
5.4.2. Съдържание на възстановителните мерки	56
5.4.3. "Обща съгласуваност" на мрежата Natura 2000	57
5.4.4. Кои поема разходите по възстановителните мерки?	59
5.4.5. Отчет за възстановителните мерки пред Комисията	59
5.5. Какво се случва с обектите, включващи приоритетни местообитания и/или видове?	60
5.5.1. Засегнатият обект	61
5.5.2. Концепцията за "здравето на хората", "обществената безопасност",	

"ползи от първостепенно значение за околната среда"	61
5.5.3. Вземане на мнение от Комисията - последствия	62
ПРИЛОЖЕНИЕ I	64
ПРИЛОЖЕНИЕ II	65
ПРИЛОЖЕНИЕ IIa	67
ПРИЛОЖЕНИЕ III	70
ПРИЛОЖЕНИЕ IV	71
ПРИЛОЖЕНИЕ V	77

Преговор към изданието на Европейската комисия

Концепцията за биоразнообразието като неоеценим елемент на нашето общо наследство все по-широко се утвърждава. Последните проучвания на "Евробарометър" сочат, че европейските граждани проявяват голяма заинтересованост към защитата на редките и застрашени видове и техните местообитания. Това е и целта на екологичната мрежа Натура 2000, създадена от приетата през 1992 Директива за местообитанията. Мрежата, която същевременно обхваща обекти по Директивата за птиците, ще осигури защита за най-деликатните природни територии в Европа.

Управлението на обектите от Натура 2000 е от голямо значение за тяхното съхранение. За неговият успех е необходимо на първо място активно участие на хората, които населяват и са зависими от тези области. Мерките за управление на обектите от Натура 2000 са описани в член 6 от Директивата за местообитанията. Тъй като това е кратък юридически текст, много от ключовите понятия са трудни за разбиране.

Считам, че е много важно да имаме ясно и разбираемо виждане за тези ключови постановки на Директивата, тъй като това ще осигури основата за унифицираното ѝ прилагане в Общността.

Настоящият документ има за цел да улесни тълкуването на член 6 от компетентните власти в държавите-членки. Надявам се да им помогне при цялостното му приложение и ги насърчавам да доразвият насоките за различните участници по приложението му.

Този важен документ, който има за цел едно по-добро разбиране на законодателството на Европейската общност от гражданите, би трябвало да се приема и като част от политиката за отвореност и прозрачност на Европейската комисия.

Маргот Валстрьом
Комисар по околната среда,
Европейска комисия

ПРЕДИСЛОВИЕ

Защо е нужно ръководство за тълкуване на член 6?

Член 6 от Директивата за местообитанията (92/43/ЕЕС) има съществена роля в управлението на обектите, изграждащи мрежата Natura 2000. В рамките на интегралния подход в него се посочват конкретни задачи, посредством които интересите за защита на природните обекти да бъдат отстоявани.

Много въпроси относно значимостта на този член бяха повдигнати от държавите-членки и изпълнителите. На пръв поглед той изглежда твърде общ и не добре дефиниран, но при задълбочен анализ и в контекста на другите разпоредби на Директивата става лесен за разбиране и прилагане. Член 6 не трябва да се разглежда изолирано. В случаите, когато за неговото приложение са необходими специфични изисквания, трябва да се има предвид, че член 8 предвижда съфинансиране на някои мерки, необходими за осъществяване на целите на Директивата.

Цел и предназначение на настоящия документ

Този документ има за цел да предостави насоките за тълкуване от държавите-членки на някои ключови постановки, използвани в член 6 от Директивата за местообитанията.

Документът е предназначен главно за властите на държавите-членки, а не отделни физически лица. Освен това се очаква той да улесни разбирането на механизмите на Директивата за местообитанията от различни организации и заинтересовани групи. Това е възможно, особено ако е допълнен с по-подробни указания, които трябва да бъдат изготвени от самите страни-членки.

Същност и ограничения на документа

Този документ е подготвен от поделенията на Главната Дирекция по Околна среда на Европейската комисия, като са взети предвид свързани с темата неофициални дискусии, проведени от властите, съблюдаващи опазването на околната среда в държавите-членки (виж Приложение V). В този смисъл документът отразява само гледната точка на службите на Комисията и няма задължителен характер. Трябва да се подчертае, че крайната инстанция за

тълкуване на Директивата е Европейският съд.

Предоставеното от Комисията тълкуване не може преосмисли Директивата. Освен това, Директивата се гради на принципа за алтернативност и дава голяма възможност за маневриране на държавите-членки по отношение на практическото прилагане на специфични мерки, свързани с разнообразните обекти от мрежата Натура 2000. При всеки отделен случай държавите-членки са свободни да изберат съответен метод за прилагане на практическите мерки при положение, че той отговаря на основната цел на Директивата.

Колкото и да е изчерпателен, този документ няма за цел да даде универсален отговор на специфичните за обекта въпроси. Всъщност тези въпроси трябва да се решават за всеки конкретен случай по отделно, като се имат предвид изложените в документа насоки.

Настоящата версия вероятно не е окончателна. След време документа може да бъде ревизиран според опита, натрупан от прилагането на чл. 6 в държавите-членки и според изискванията на някои новоприети закони. Комисията съгласува изготвянето на по-специфично, методологическо ръководство за оценка на планове и проекти по чл. 6(3) и 6(4). Подобно ръководство, щом бъде изготвено, ще допълва този документ.

Структура на документа

След уводната част за цялостното съдържание и постановки на член 6 следва детайлно разглеждане на всеки параграф (6(1), 6(2), 6(3), 6(4)) по същата генерална схема. Това включва увод за параграфа и неговия обхват, следван от разглеждане на основните концепции и възникналите въпроси на базата на установени от Комисията факти, съществуващата юриспруденция на Европейския съд и други подобни Директиви.

Ключовите моменти от анализа на Комисията са обобщени (в по-тъмен шрифт) на края на всяка част, за да улеснят бързия прочит на изведените заключения. Пълни справки за цитираните в текста съдебни актове са включени като приложение в края на документа.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Член 6 в контекст

1.1. Бясто в общата схема на Директиви 92/43/ЕЕУ и 79/409/ЕЕУ, както и в по-общ аспект

Преди да се разгледаме детайлно член 6 е добре да си припомним неговото място в цялостната схема на Директива 92/43/ЕЕС¹ и Директива 79/409/ЕЕС, както и в по-общ юридически контекст.

Първата глава на Директива 92/43/ЕЕС, включваща член 1 и 2, е озаглавена "Дефиниции". В тази глава се поставя целта на Директивата, която е да "допринесе за осигуряване на биоразнообразието чрез опазване на природните местообитания и на дивата фауна и флора на европейската територия на държавите-членки, за които е в сила споразумението"². Също така се дава общата насока за разработване на мерки съобразно Директивата, целящи поддържане или възстановяване на "благоприятния защитен статус"³, на определени местообитания и видове, като същевременно се отчита и необходимостта за предприемане на мерки "за отчитане на икономическите, социалните и културните изисквания и на регионалните и локални особености"⁴ съобразно Директивата.

Основните специфични изисквания на Директива 92/43/ЕЕС са групирани в две последователни глави. Първата е озаглавена "Опазване на природните местообитания и местообитанията на видове" и съдържа член 3 до 11 включително. Втората е озаглавена "Опазване на видовете" и се състои от член 12 до 16 включително.

Главата "Опазване на природните местообитания и местообитанията на видове" се отнася за най-амбициозната и широкомащабна цел на Директивата - създаването и опазването на мрежа от обекти, известна като Натура 2000. В рамките на тази глава член 6 изяснява водещите постановки за опазването и управлението на обектите от Натура 2000. В този аспект член 6 е един от най-важните от двадесет и четирите члена на Директивата, тъй

¹ ОJ L 206, 22.7.92, стр. 7 и ОJ L 103, 25.4.79, стр. 1 съответно.

² Член 2(1).

³ Член 2(2).

⁴ Член 2(3).

като дефинира връзката между опазването и използването на земята.

Членът има три основни рамкови постановки. Член 6(1) регламентира изготвянето на необходимите мерки за опазване и разглежда активната намеса като подход за положително въздействие. Член 6(2) разглежда принципите за предотвратяване влошаването на местообитанията и на значителната степен на увреждане на видовете. Той се основава на превантивния подход. Точки (3) и (4) от член 6 регламентират серия от процедури и допълващи предпазни мерки към плановете за управление и проектите, които биха могли да имат значително въздействие върху обектите от Натура 2000. В тази рамка се очертават различията между член 6(1) и (2), които дефинират общия режим и член 6(3) и (4), които дефинират процедурите при специфични обстоятелства.

В общ план постановките на член 6 отразяват главните насоки, представени в изложението на Директивата. Те подчертават необходимостта да се подпомогне биоразнообразието като се поддържат или възстановят определени местообитания и видове *"до благоприятен защитен статус"* в рамките на обектите от Натура 2000, съобразно икономическите, социалните, културните и регионални изисквания като средство за постигане на устойчиво развитие.

Освен мястото на член 6 в цялостната схема на Директива 92/43/ЕЕС трябва да се разгледа и неговата връзка със схемата на Директива 79/409/ЕЕС, която се отнася за опазване на дивите птици:

- На първо място, схемите на двете директиви са като цяло сравними. Това важи особено за главата "Опазване на природните местообитания и местообитанията на видове" от Директива 92/43/ЕЕС, която съответства на член 3 и 4 от Директива 79/409/ЕЕС;
- На второ място, схемите на двете директиви до голяма степен се припокриват или сливат. Първо, "специалните зони за защита" (СЗЗ), категоризирани по по-ранната директива, сега са интегрална част от мрежата Натура 2000¹. Второ, постановките на член 6(2), (3) и (4) от Директива 92/43/ЕЕС са изготвени така, че да са приложими към СЗЗ². В този документ повечето коментари върху член 6 се базират на обектите,

¹Член 3(1) от Директива 92/43/ЕЕС постановява, че "Мрежата Натура 2000 ще включва специалните зони за защита, категоризирани от държавите-членки съобразно Директива 79/409/ЕЕС".

²Член 7 от Директива 92/43/ЕЕС.

предложени по Директива 92/43/ЕЕС. В общи линии тези коментари ще рефлектират *mutatis mutandis* (с необходимите промени) върху обектите, категоризирани по Директива 92/43/ЕЕС.

Разглеждан в по-общ аспект – а именно споразумението за основаване на Европейската общност – член 6 може да се приеме като ключов модел, осъществяващ принципите на интеграция, тъй като насърчава държавите-членки да управляват защитените територии по устойчив начин и лимитира дейностите, които могат да имат негативен ефект върху защитените територии, като същевременно допуска отклонения от нормите при специфични обстоятелства.

В международен контекст член 6 помага да се постигнат целите на природозащитни международни конвенции като Бернската конвенция¹ и Конвенцията за биоразнообразието², като същевременно представя насоките за опазване и защита на обекти по-детайлно от споменатите конвенции.

→ Член 6 е ключова част от главата "Опазване на природните местообитания и местообитанията на видове" от Директива 92/43/ЕЕС. Той постановява насоките за опазване и защита на обектите и включва изисквания за прилагането на активни, превантивни и специфични действия. Той е в тясна връзка със "специалните зони за защита" по Директива 79/409/ЕЕС, както и с другите обекти, които са предмет на Директива 92/43/ЕЕС. Тези насоки представляват ключово средство за постигане на принципа за интеграция по отношение на околната среда и постигането на устойчиво развитие.

1.2. Връзка с главата "защита на видовете"

Както беше споменато, главата от Директива 92/43/ЕЕС, озаглавена "Опазване на видовете" покрива член 12 до 16 включително и се отнася до строго защитените животински и растителни видове, които са описани в Приложение IV от Директивата.

Член 12, 13 и 14, които са приложими от датата на влизане в сила на Директива 92/43/ЕЕС, т.е. 10 юни 1994г., имат за предмет определени живо-

¹ Решение на Съвета 82/72/ЕЕС от 03.12.1981, относно заключението на Конвенцията за опазване дивата природа и природните местообитания на Европа (ОJ L 38, 10.2.1982, стр.1)

² Решение на Съвета 93/626/ЕЕС от 25.10.1993, относно заключението на Конвенцията за биологичното разнообразие (ОJ L 309, 13.12.1993, стр.1)

тински и растителни видове, които фигурират в Приложение II от Директивата и в качеството си на обекти от мрежата Натура 2000 се ползват от постановките на член 6.

Следователно, някои действия могат едновременно да бъдат предмет и на двете глави.

Например разрушаването на обиталищата на кафявата мечка (*Ursus arctos*) може да нарушава член 12(1)(d) и същевременно член 6, ако този обект е предмет на защита в качеството си на местообитание на вид от мрежата Натура 2000.

Макар че е възможно гублиране, трябва да се има предвид следното:

- На първо място, някои животински и растителни видове, които са предмет на член 12, 13 и 14, не фигурират в Приложение II. По тази причина те нямат пряка полза от опазването и защитата на обектите от Натура 2000;
- На второ място, за видове като *Ursus arctos*, които са предмет на защита по силата на двете глави, трябва да се има предвид, че протекцията по член 6 е в сила единствено за мрежата Натура 2000, докато постановките на главата за опазване на видовете не са географски ограничени (те са обект на всички ограничения, описани в приложенията към Директивата). Член 6 се отнася до опазване и защита на обектите, докато главата за защита на видовете се фокусира върху видовете (приложението ѝ очевидно ще е свързано и с обектите, в които видовете се срещат и в частност с местата за хранене и почивка на животните).

→ **Независимо, че някои животински и растителни видове са едновременно обект на Главата за опазване на природните местообитания и местообитанията на видове и на Главата за опазване на видовете, обхватът и същността на съответните постановки са различни.**

1.3 Включване на член 6 в националното законодателство - задължение на съвместяването

Важно е да се отбележи, че постановките на член 6 изискват съвместяване с националното законодателство (т.е. те трябва да бъдат съобразени с националното законодателство като се отчетат неговите изисквания). Това е регламентирано в член 23 от Директивата, който гласи, че "*държави-*

те-членки трябва да обнародват закони, подзаконови нормативни актове и постановления, необходими за прилагането на тази Директива, в срок от две години от нейното обнародване". Крайният срок за това задължение е 10 юни 1994 г. (или 1 януари 1995 за Австрия, Швеция и Финландия).

Горепосочените задължения зависят от типа на нормативния документ, приет от Общността, в случая - директива. Директивата има обвързващ характер по отношение на крайния резултат, но оставя известно право на избор на държавите-членки по отношение на формата и методите за постигане на този резултат. За повечето директиви желаният резултат ще изисква намесата на националното законодателство (виж Приложение I, точка 1).

→ Член 6 трябва да бъде включен в националното законодателство на държавата-членка до 10 юни 1994 или до 1 януари 1995.

1.4. прокове за приложение на член 6: от коя дата задълженията на член 6 са в сила?

В общи линии трябва да се прави разлика между крайния срок за включване на постановките на член 6 в националното законодателство и датата, от която тези постановки ще рефлектират върху отделните обекти.

Що се отнася до отделните обекти, трябва да се прави разлика между специалните зони за защита, категоризирани по Директива 79/409/ЕЕС и другите обекти.

1.4.1 Специални зони за защита

Изискванията за опазване на специалните зони за защита (СЗЗ) са дадени в първия параграф на член 4 (4) от Директива 79/409/ЕЕС, който гласи, че за тези територии "... държавите-членки трябва да предприемат подходящи мерки за предотвратяване на замърсяването или влошаването на местообитания или на всякакви вредни въздействия върху птиците, доколкото това е приоритет според целите на този член..."

След влизането в сила на Директива 92/43/ЕЕС по-горе посочените задължения се заменят съгласно член 7 от Директива 92/43/ЕЕС, който гласи:

"Задълженията по член 6(2), (3) и (4) на тази Директива заместват всички"

ки задължения по първото изречение на член 4(4) от Директива 79/409/ЕЕС по отношение на територии, категоризирани според член 4(1) или сходни по смисъла на член 4(2) от нея. Това важи от датата на прилагане на тази Директива или от датата на категоризация по Директива 79/409/ЕЕС от държавата-членка, като последната дата се приема за валидна."

В този смисъл приложенията на член 6(1) не се отнасят за Специалните зони за защита (СЗЗ). Съществуват обаче аналогични постановки за СЗЗ по силата на член 4(1) и (2) на Директива 79/409/ЕЕС. Датата, от която тези аналогични постановки принципно би трябвало да се приложат за СЗЗ е датата, от която Директива 79/409/ЕЕС започне да се прилага в държавите-членки (Виж Приложение I, точка 2).

Що се отнася за постановките на член 6(2), (3) и (4), в член 7 се посочва, че те понастоящем са валидни за вече категоризирани СЗЗ.

Въпреки всичко от дадената формулировка на член 7 възниква въпросът дали постановките на първото изречение на член 4(4) от Директива 79/409/ЕЕС остават валидни след "датата на прилагане на тази Директива" (10 юни 1994 за държавите-членки и 1 януари 1995 за Австрия, Финландия и Швеция) до момента, в който бъдат категоризирани като СЗЗ.

В случая с *Блатата на Сантоня* (виж Приложение I, точка 3) Европейският съд постанови, че постановките на първото изречение на член 4(4), са приложими за некатегоризирания обект, който е трябвало да бъде категоризиран като СЗЗ от датата на прилагане на Директива 79/409/ЕЕС (т.е. 7 април 1981 за тогавашните държави-членки и датата на присъединяване на останалите държави-членки).

Основната концепция за решението по случая *Блатата на Сантоня* е, че обектите, които заслужават категоризация трябва да се третират като категоризирани, без значение дали това е формално изпълнено или не. Именно затова Комисията счита, че постановките на член 6(2), (3) и (4) са валидни за СЗЗ или за обекти, които би трябвало да са категоризирани като СЗЗ от датата на влизане в сила на Директива 92/43/ЕЕС.

→ Член 6(1) от Директива 92/43/ЕЕС не се отнася за СЗЗ. Въпреки това в член 4(1) и 4(2) от Директива 79/409/ЕЕС има аналогични постановки, които са валидни от датата на приложение на тази Директива. Що се отнася за датата на приложение на член 6(2), (3) и (4) от Директива

92/43/ЕЕС за СЗЗ е уместно да се приеме, че всички обекти, категоризирани или отговарящи на изискванията за категоризация като СЗЗ са предмет на тези постановления от датата на влизане в сила на Директива 92/43/ЕЕС.

1.4.2. Обекти по Директива 92/43/ЕЕС

Член 6(1) се отнася до зоните със специален защитен статут (ЗСЗС). Според член 4(4) от Директивата, ЗСЗС се утвърждават и обявяват от държавите-членки. ЗСЗС могат да бъдат обявени за такива единствено след като са били приети за обекти от специално значение за Общността (ОСЗО), съгласно член 4(2) от Директивата. ОСЗО трябва да бъдат обявени за ЗСЗС *"колкото се може по-скоро или в рамките на максимум шест години"*. Това означава, че крайният срок за обявяване на ЗСЗС и съответно за прилагането на член 6(1) е 10 юни 2004.

Член 4(5) от Директива 92/43/ЕЕС гласи:

"Веднага щом обектът се включи в списъка, посочен в третия подпараграф на параграф 2, той става предмет на член 6(2), (3) и (4)."

Така, за разлика от постановките на член 6(1), които влизат в сила само когато ОСЗО се обявят за ЗСЗС, постановките на член 6(2), (3) и (4) стават приложими веднага щом обектът бъде признат за ОСЗО. Държавите-членки могат да избират по-ранна дата за прилагане на член 6(2), (3) и (4) и някои национални законодателства вече предвиждат такова ранно приложение.

Съгласно член 4 от Директива 92/43/ЕЕС страните-членки са длъжни да представят национални списъци до 10 юни 1995 г., а Комисията да утвърди Списък на Общността до 10 юни 1998 г. Въпреки това списъка на Общността ще бъде утвърден след тази дата поради закъснения в предаването на пълни национални списъци.

От текста на Директива 92/43/ЕЕС може да се приеме, че държавите-членки не е нужно да се съобразяват с постановките на член 6 преди утвърждаването на списъка на Общността. При все това обаче трябва да се вземат под внимание постановленията на други закони на Общността според концепциите на Европейския съд.

Член 10 (бившия член 5) от споразумението за основаване на Европейска-

та общност гласи:

"Държавите-членки трябва да предприемат всички съответстващи мерки, били те общи или частни, за да осигурят изпълнението на задължението по това споразумение или спрямо действия от страна на Общността. Те трябва да улесняват постигането на задачите на Общността. Те трябва да се въздържат от всякакви мерки, които биха изложили на риск постигането на целите на този договор".

Европейският съд подчерта в няколко съдебни случая, че дори при липса на преобразуващи мерки или при изпълнението на специфични задължения по дадена директива, държавните власти трябва да предприемат всички възможни мерки за да постигнат целите на директивата, когато тълкуват национален закон.

Освен това, във връзка със случая *Блатата на Сантоня*, Европейският съд постанови, че държавата-членка не може да избегне задължението си да защити обект, който съгласно съответни научни критерии заслужава защита, но не е обявен за специална зона за защита. Възможно е този принцип да бъде използван по аналогия за въпроси, възникващи към Директива 92/43/ЕЕС.

Предвид гореизложеното, съветът към властите на държавите-членки е да се погрижат предложените за ОСЗО обекти от техните национални списъци да не влошат състоянието си, преди списъка на Общността да бъде приет. Към страните в които националните списъци не са довършени, съветът е да се избягва влошаването на обектите, които според научни доказателства, базирани на критериите от Приложение III от Директива 92/43/ЕЕС, трябва да са в националните списъци. Едно практично предложение е да се използва правилно оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) според Директива 85/337/ЕЕС (оценка на въздействието) във връзка с проекти, потенциално застрашаващи обекта на защита. Европейският съд вече призна колко е важно да се имат предвид чувствителните природни обекти, когато се решава дали дадени проекти трябва да бъдат подложени на ОВОС по тази Директива (виж Приложение I, точка 4).

Горепосочените съображения могат да се обобщят в следната таблица:

Състояние на обекта	Предложен ОСЗО	ОСЗО	ЗСЗС
Краен срок, предвиждан от Директивата	юни 1995	юни 1998	юни 2004
Приложение на постановките на член 6	по избор за 6(1), (2), (3) и (4), необходимост от мерки за предотвратяване на деградацията на обекта	6(2),(3) и (4)	6(1),(2),(3) и (4)

След утвърждаването на списъка на Общността ще се изяснят конкретните изисквания за опазването на обекти според Директивата и съветите за временна защита на обектите ще загубят давността си.

→ **Що се отнася за обектите – предмет на Директива 92/43/ЕЕС, може да се спори дали държавите-членки, особено след датата за приемане на списъка на Общността, която е 10 юни 1998, са задължени да действат по начин, който да осигури безпрепятствено осъществяване на целите на Директивата. При условие, че списъка на Общността не е утвърден, властите на държавите-членки се съветват най-малкото да се въздържат от всички дейности, които могат да причинят влошаване на състоянието на обекта от националния списък. Там, където не е бил представен пълен национален списък, се дават същите препоръки относно обекти, които на базата на научни критерии според Директивата очевидно трябва да са към националния списък.**

2. ЧЛЕН 6(1)

Изясняване на концепциите: мерки за опазване; закони, административни или договорни мерки; планове за управление

2.1. *кекстът*

"За зоните със специален защитен статут държавите-членки трябва да определят наложителните мерки, включващи при необходимост подходящи планове за управление, специално разработени за обектите или интегрирани в други планове за развитие, както и подходящи закони, административни или договорни мерки, които да отговарят на екологичните изисквания на ти-

повете природни местообитания по Приложение I и на видовете, обитаващи обектите по Приложение II."

2.2. Гбхват

С член 6(1) се регламентира общия режим на опазване, който трябва да бъде въведен от държавите-членки за зоните със специален защитен статут (ЗСЗС).

Член 6(1) :

- формулира положителните мерки, включващи планове за управление, закони, административни или договорни мерки, които целят постигането на основните цели на Директивата. В това отношение член 6(1) се отличава от другите три параграфа на член 6, които регламентират превантивните мерки за избягване на влошаването, нарушаването или значителното въздействие върху обектите от Натура 2000;
- има характер на справка за логиката и цялостният смисъл на член 6. Прегледът и разбирането на другите три параграфа от член 6 изискват прегварителен прочит и разбиране на първия параграф;
- регламентира общ режим за опазване, който се отнася за всички ЗСЗС от мрежата Натура 2000 без изключение и за всички типове природни местообитания по Приложение I и видове, обитаващи обектите по Приложение II, с изключение на онези, които са с "незначително присъствие" според Стандартния образец за данни към Натура 2000 (виж раздел 4.5.3);
- засяга конкретно ЗСЗС: за разлика от член 6, параграфи 2,3, и 4, член 6(1) не се отнася за специалните зони за защита (СЗЗ). По този начин законодателят установява:
 - режим, регламентиращ специални мерки за опазване на СЗЗ, категоризирани по Директивата за птиците, съгласно нейния член 4, параграфи 1 и 2;
 - режим, регламентиращ специални мерки за опазване на ЗСЗС, категоризирани по Директивата за местообитанията, съгласно нейния член 6(1).
- е тясно свързан с член 2(3), който определя, че *"мерките... отчитат икономическите, социални и културни изисквания и регионалните и локални особености"*.

→ **От държавите-членки се изисква да определят мерки за опазване на всички ЗСЗС. Тези мерки трябва да имат положително влияние и да се прилагат за всички типове природни местообитания по Приложение I и за видове, обитаващи обектите по Приложение II, с изключение на оне-**

зи, които са с “незначително присъствие” според Стандартния образец за данни към Натура 2000.

2.3. Аакво трябва да се разбира под “необходими мерки за опазване”?

2.3.1. Концепцията за опазване

Концепцията за опазване е дефинирана в шестото изложение на Директивата, което гласи: "За да се осигури възстановяване и поддържане на благоприятния защитен статус на природни местообитания и видове от специално значение за Общността, е необходимо да се определят зони със специален защитен статут за да се създаде съгласувана европейска екологична мрежа в рамките на определеното време"; както и в осмото изложение: "доколкото това е целесъобразно, във всяка определена зона да се прилагат необходимите мерки с оглед на предначертаните цели на опазването".

Освен това в член 1, точка (а) от Директивата е дефинирано: "(а) опазване означава серия от мерки, които са необходими за поддържане или възстановяване на природните местообитания и популациите на видове от дивата фауна и флора в благоприятно състояние по смисъла на (d) и (j);".

Държавите-членки трябва да приемат мерки за опазване, необходими за постигане на основната цел на Директивата, дефинирана в член 2(1): "Целта на Директивата е да допринесе за осигуряване на биоразнообразието чрез опазване на природните местообитания и на дивата фауна и флора на европейската територия на държавите-членки, за които се отнася Споразумението". Следователно по отношение на резултатите Директивата има обвързващ характер.

В частност член 2(2) конкретизира целта на мерките, които трябва да бъдат предприети по смисъла на тази директива: "Предприетите мерки ... да са насочени към поддържане или възстановяване на благоприятния защитен статус на значимите за Общността природни местообитания и видове от дивата фауна и флора". Според член 2(3) тези мерки трябва да "отчитат икономическите, социални и културни изисквания и регионалните и локални особености".

С член 3 се уточнява, че мрежата Натура 2000, "съставена от обекти, включващи типовете природни местообитания по Приложение I и местообитанията на видовете, включени в Приложение II", е тази, която трябва да осъществи целите, поставени от член 2(2).

Необходимите мерки за опазване следователно трябва да са насочени към поддържане или възстановяване на благоприятното състояние на типовете природни местообитания и видовете, които са значими за Общността. Те са свързани с основната цел на Директивата и се отнасят за мрежата Натура 2000, както е дефинирано в член 3.

→ **Изпълнението на целта, постановена в член 2(1), зависи в голяма степен от защитните мерки, които държавите-членки трябва да предприемат с цел поддържане или възстановяване на благоприятния защитен статус на типовете природни местообитания и видове. Тези мерки се прилагат посредством мрежата Натура 2000 по силата на член 3(1), като се взимат предвид икономическите, социални и културни изисквания, както и регионалните и местни особености.**

2.3.2. Защитен статус

Защитния статус е дефиниран в член 1 от Директивата:

- за природните местообитания според член 1(d) той се определя като: *"съвкупност от въздействия върху природните местообитания и характеристиките за тях видове, които могат да окажат дългосрочно влияние върху тяхното естествено разпространение, структура и функции, както и за дългосрочното оцеляване на характеристиките за тях видове..."*;
- за видове според член 1(i) той се определя като: *"съвкупност от въздействия върху съответните видове, които могат да окажат влияние върху дългосрочното разпространение и числеността на техните популации..."*.

По тази причина държавите-членки трябва да вземат под внимание всички въздействия върху околната среда (въздух, вода, почва и др.), които влияят върху местообитанията и видовете, включени в тези обекти.

Терминът *"благоприятен защитен статус"* също е формулиран от член 1(d) за природни местообитания и член 1(i) за видове:

- За природно местообитание се употребява когато:
 - *"естествените му граници и територията в рамките на тези граници, са стабилни или се разширяват;*
 - *специфичната функционална структура, необходима за дългосрочното му поддържане, съществува и се очаква да продължи да съществува в обозримо бъдеще;*

- *защитния статус на характерните за местообитанието видове е благоприятен."*
- За видове се употребява когато:
 - *"данните за популационната динамика на съответния вид сочат, че той е способен за дълъг период от време да се самоподдържа като жизнеспособен компонент на природните местообитания;*
 - *ареалът на вида не се стеснява и не се очаква да се стесни в обозримо бъдеще;*
 - *има и вероятно ще продължи да има достатъчно голямо местообитание, което да поддържа дългосрочно неговата популация."*

Благоприятния защитен статус на природни местообитания или видове трябва да се разглежда спрямо техните естествени граници на съществуване, съгласно член 1(d) и 1(i), т.е. на биогеографско ниво в рамките на мрежата Натура 2000. Тогава, въпреки че екологичната съгласуваност на мрежата ще зависи от всеки отделен обект в нея, а оттам и от защитния статус на включените в него типове местообитания и видове, винаги ще се налага и оценка на благоприятния защитен статус на ниво обект.

→ Защитния статус на типовете природни местообитания и обитаващите ги видове се оценява по определени критерии според член 1 на Директивата. Оценката се прави на ниво обект и на ниво мрежа.

2.3.3. Екологични изисквания

Член 6(1) уточнява, че необходимите мерки за опазване трябва да съответстват на *"екологичните изисквания на типовете природни местообитания по Приложение I и на видовете, обитаващи обектите по Приложение II"*. Т.е. държавите-членки трябва да определят мерки за опазване на типовете природни местообитания и видовете съобразно техните екологични изисквания.

Въпреки че в Директивата не е дефиниран терминът *"екологични изисквания"*, според целта и контекста на член 6(1) те включват всички екологични аспекти на абиотичните и биотични фактори, необходими за осигуряване на благоприятен защитен статус на типовете местообитания и видове, включително и техните връзки с околната среда (въздух, вода, почва, растителност и т.н.).

Тези изисквания се базират на научни познания и нямат универсален характер, т.е. определят се индивидуално за различните типове природни местообитания по Приложение I, за видовете по Приложение II, както и за обекти-

те, в които се намират. Съответните познания са важни, тъй като дават възможност да се дефинират конкретни мерки за опазване.

Екологичните изисквания могат да бъдат различни за различните видове, както и в рамките на един вид, обитаващ различни местообитания.

Така за прилепите, включени в Приложение II от Директивата, екологичните изисквания се различават в периода на сън (когато те почиват под земята, в кухини или пещери) и в активния период, след настъпването на пролетта (през който те напускат зимните си обитания и подновяват лова на насекоми).

По отношение на земноводния вид *Triturus cristatus*, включен в Приложение II, екологичните изисквания се променят в хода на жизнения му цикъл. Видът прекарва зимата в неактивно състояние под земята (в цепнатини и пукнатини), после - през пролетта и началото на лятото - снася яйцата си в малки водоеми. След това той напуска водната среда и живее на сушата до края на лятото и есента. По подобен начин екологичните изисквания на едни и същи видове могат да се променят в съответствие със средата, която обитават (водна или груга).

Идентифицирането на екологичните изисквания на типовете природни местообитания от Приложение I и на видовете от Приложение II, обитаващи обектите, е задължение на държавите-членки. При желание да обменят своя опит и познания в тази област те могат да разчитат на подкрепата на Европейската комисия и на Европейския тематичен център за опазване на природата към Европейската агенция за околна среда.

→ **Мерките за опазване трябва да съответстват на екологичните изисквания на типовете природни местообитания по Приложение I и на видовете по Приложение II, обитаващи обекта. Екологичните изисквания на тези типове природни местообитания и видове включват всички екологични аспекти, необходими за осигуряване на благоприятен защитен статус. Те могат да се определят единствено на базата на конкретни изследвания и на базата на научното познание.**

2.4. Ааква е формата на необходимите мерки за опазване?

Мерките за опазване могат да са поне под две форми: под формата на "цели закони, административни или договорни мерки..." и "ако е необходи-

мо", под формата на "целиви планове за управление".

2.4.1. Планове за управление

Необходимите мерки за опазване могат да включват *"ако е необходимо, целиви планове за управление, изготвени специално за обектите или интегрирани в други планове за развитие"*. Всички предвидени дейности са предмет на такива планове за управление, докато непредвидените нови дейности са предмет на член 6(3) и 6(4).

Думите *"ако е необходимо"* показват, че не винаги са необходими планове за управление. Ако плановете за управление са изготвени от държавата-членка, то в повечето случаи има смисъл те да бъдат приложени преди да се извършват другите мерки, споменати в член 6(1), особено договорните мерки. При договорните мерки често се регулират взаимоотношения между компетентните власти и отделни собственици и затова действията могат да се ограничат до размерите на индивидуалната собственост, която обикновено не обхваща целия обект. При такива обстоятелства планът за управление на обекта предоставя по-обща рамка за действие, а съдържанието му може да се използва като основа за специфичните детайли на договорните мерки.

Плановете за управление трябва да бъдат *"целиви и изготвени специално за обекта"*, т.е. да са насочени към обектите от мрежата Natura 2000 или *"интегрирани в други планове за развитие"*. Последната постановка е подчинена на принципа за интегриране на политиката на околната среда към цялостната политика на Общността. Тази интеграция трябва да допринесе за съгласуването на мрежата, споменато в член 3.1. При всички случаи може да е необходимо да се приложи член 6(3) към тези аспекти на плановете за управление, които не са свързани с природозащитното управление (виж коментара на член 6(3) в раздел 4.3.3.).

Тъй като не може да се дадат указания за конкретното съдържание на плановете за управление, в Приложение II на края на този документ са представени няколко важни съображения, които могат да бъдат взети предвид при подготовката за такива планове. Освен това, Приложение IIa предоставя списък на проектите по LIFE-Nature, за които са изготвени планове за управление или други закони, административни или договорни мерки (виж по-долу), целящи опазването на обектите.

→ Държавите-членки могат да изготвят планове за управление, които имат по-голяма тежест от другите категории мерки. Те не винаги са

необходими, но ако се прилагат, ще трябва да се вземат предвид специфичните особености на отделния обект и всички предвидени дейности. Те могат да са самостоятелни документи или да са инкорпорирани в други планове за управление, когато такива съществуват.

2.4.2. Законови, административни и договорни мерки

Фразата "ако е необходимо" се отнася само за плановете за управление, а не за законите, административни или договорни мерки. Следователно дори ако държавата-членка реши, че план за управление не е необходим, тя все пак трябва да предприеме горните мерки.

Разделянето на тези три категории от мерки може да се разглежда като условно. Най-различни мерки могат да бъдат подходящи за постигането на целите на Директивата. Принципно това са мерки, имащи положителен ефект, но при някои изключения, може да са и мерки, изискващи липсата на действия. От друга страна, тези мерки не са задължително нови, доколкото може да се приеме, че съществуващите мерки – при условие, че са подходящи – са достатъчни.

От позитивните мерки, агроекосистемните и силвикултурните мерки са добър пример за съобразяването със социално-икономическите изисквания по член 2(3).

1. **Агроекосистемни мерки:** за определени създадени от човека полу-естествени типове местообитания по Приложение I (ливади и пасбища) и за обитаващите ги видове по Приложение II договарянето със земеделците според Наредбата за развитие на земеделието¹, се приема в повечето случаи като достатъчна договорна мярка, целяща поддържането на благоприятния защитен статут на типовете местообитания и видове.
2. **Силвикултурни мерки:** целесъобразна мярка може да е инициативата на гадено горско стопанство, развита в рамката на определена правно регулирана схема, при положение, че тази инициатива осигурява поддържането на благоприятен защитен статут.

От тази гледна точка, всички целеви фондове на ЕО (напр. LIFE, фондовете за развитие земеделието и регионалните фондове) трябва да се разглеждат като средство за въвеждане на тези мерки.

¹ Наредби на Съвета (ЕО) # 12571/1999 от 17, май 1999, OJ L 160, 26.06.1999 стр. 80

Изборът между законовите, административните и договорните мерки или дори на плановете за управление принадлежи на отделните държави-членки. Това е в съгласие с принципа за алтернативност. Въпреки всичко държавите-членки трябва да изберат поне една от тези категории, т.е. от законовите, административните или договорните мерки.

Сред тези три категории няма йерархия. Държавите-членки трябва да изберат една категория мерки, които ще прилагат спрямо даден обект от Натура 2000 (напр. само договорните мерки) или комбинирани мерки (напр. комбинация от закони и договорни мерки, според изискванията за опазване на типовете местообитания по Приложение I и на обитаващите ги видове по Приложение II). Като допълнение на избраните задължителни мерки, държавите-членки могат да изготвят и приложат плановете за управление.

Трите категории от мерки са определени като "цели". Тази квалификация не се дефинира в Директивата. Въпреки това по смисъла на член 6(1) законовите, административните и договорните мерки се вписват в концепцията за защитните мерки. Терминът "цели" се използва с единствената цел да подчертае, че независимо какъв тип мерки се избират от държавите-членки, те са задължени да спазват основните цели на Директивата.

В този смисъл ако държавата-членка избере договорните мерки, тя се задължава да наложи необходимите мерки за опазване, които да отговарят на "екологичните изисквания на природните местообитания по Приложение I и на видовете по Приложение II, обитаващи обектите" и да се съобразява с основната цел на Директивата, която е дефинирана в член 2(1).

→ **Относно ЗСЗС от държавите-членки се изисква да използват закони, административни или договорни мерки. Тези мерки трябва да са съобразени със социално-икономическите изисквания според член 2(3). Те трябва да а) отговарят на екологичните изисквания на местообитанията по Приложение I и на видовете по Приложение II, обитаващи обекта и б) изпълняват основната цел на Директивата, като поддържат или възстановяват благоприятния защитен статус на природните местообитания и на растителните и животински видове, които са значими за Общността.**

3. ЧЛЕН 6(2)

Изясняване на концепциите на: влошаване, увреждане и значителен ефект

3.1. кекстът

"Държавите-членки трябва да предприемат целесъобразни действия за предотвратяване на влошаването на природните местообитания и на местообитанията на видовете в зоните със специален защитен статут, както и на увреждането на видовете, за които са предназначени тези зони, доколкото то може да повлияе значително на целите на настоящата Директива."

3.2. Гбхват

Този член е отправна точка в принципа за предотвратяване: *"Държавите-членки трябва да предприемат подходящи стъпки за предотвратяване на влошаването ... в зоните със специален защитен статут ... както и на увреждането..."*.

Тези мерки имат по-голяма тежест от обикновените управленчески мерки, необходими за осигуряване на опазването, тъй като те са вече регламентирани в член 6(1). Изразите *"предотвратяване"* и *"може да повлияе значително"* подчертават превантивния характер на мерките, които трябва да бъдат предприети. Не е приемливо да се чака, докато влошаването или увреждането се проявят, за да се вземат мерки (виж раздел 4.4.2. относно тълкуването на изразът *"може да повлияе"* от член 6(3)).

Този член трябва да се тълкува като изискване към държавите-членки да предприемат съответните мерки, като може с основание да се очаква, че това ще предотврати евентуално сериозно влошаване или увреждане.

Обхватът на този член е по-широк от този на член 6(3) и 6(4), които се отнасят само за плановете и проектите, изискващи узаконяване. Постановките му засягат и изпълнението на дейности, за които не са задължителни специални пълномощия, като например селското стопанство и риболова.

Член 6(2):

- се прилага неизменно в зоните със специален защитен статут (ЗСЗС).

Той може да се отнася за бивши, настоящи или бъдещи действия или събития (например в случай на токсичен разлив, засягащ влажна зона, по силата на този член ще трябва да бъдат предприети всички превантивни мерки за предотвратяване на вредните ефекти, дори ако мястото на разлива е отдалечено от влажната зона). Ако вече съществува дейност в ЗСЗС, която предизвиква влошаване на природните местообитания или увреждане на видовете – обект на защита, то спрямо нея трябва да се приложат необходимите мерки за опазване, предвидени в член 6(1). За да се прекрати отрицателното влияние може да се наложи спиране на дейността или предприемане на смекчаващи мерки. Те могат да бъдат и под формата на икономически компенсации.

- е в сила не само за международни актове, а се отнася и за евентуални случайни събития (пожар, наводнение и т.н.), доколкото те са предвидими. В случай на катастрофи членът засяга само задълженията, включващи предприемане на (съответните) предохранителни мерки, за да се намали риска от такива катастрофи, доколкото те могат да застрашат целите на Директивата.

Законодателят предвижда определени ограничения на отговорностите на държавите-членки:

- **Пространствени ограничения:** Мерките се отнасят само за видове и местообитания, включени "в ЗСЗС". От друга страна, може да се наложи мерките да се прилагат извън ЗСЗС, напр. ако външни събития могат да рефлектират върху видовете и местообитанията в ЗСЗС. В същност в чл. 6(2) не се посочва, че мерките трябва да се предприемат в ЗСЗС, а че трябва да се избегнат в ЗСЗС.
- **Ограничения за съответните местообитания и видове:** Целевите мерки засягат само местообитанията и видовете, "за които са предназначени тези зони". По-конкретно, местообитанията и видовете, за които се предвиждат бъдещи мерки са онези, определени в стандартния образец за данни към Натура 2000 (виж раздел 2.2 и 4.5.3). Целта следователно е не да се вземат общи мерки за опазване, а по-скоро да се предприемат мерки, строго насочени към видове и местообитания, които оправдават избора на зоните със специален защитен статут. Увреждането и/или влошаването се определят въз основа на информационния обмен между държавите-членки и спрямо първоначалната информационна база, използвана за унификация на мрежата на съответните видове и местообитания.

→ **От държавите-членки се изисква да предприемат превантивни мерки за да избегнат влошаването и увреждането, свързани с предвидими събития. Тези мерки се отнасят само за видовете и местообитанията, за които са предназначени обектите и при необходимост трябва да се приложат и извън обектите.**

3.3. *ѐма ли разлика в постановките за влошаване и увреждане?*

Що се отнася до увреждане на видовете, член 6.2 пояснява, че трябва да се предприемат подходящи действия за предотвратяването му, *"доколкото то може да повлияе значително на целите на настоящата Директива"*.

За да бъде предмет на целите на Директивата, увреждането трябва да се отразява (въздейства) на защитния статус на видовете. За това, във връзка с тези цели, държавите-членки трябва да определят дали увреждането е значително.

Що се отнася до влошаване на местообитанията, неговото отражение върху целите на Директивата не е посочено в текста ѝ. Казано е единствено, че влошаването на местообитанията трябва да се предотврати. Насоките на всички мерки, предприемани по тази Директива, трябва да съответстват на целите на самата Директива, както и на принципа за пропорционалност. Влошаването на местообитанията следователно трябва също да се оценява според целите на Директивата. На теория изглежда трудно да се оцени влошаването в абсолютни единици без да има аналогия с измерими граници. Както е изложено по-долу, ефектът на влошаването върху целите на Директивата дава възможност да се тълкуват границите на т.нар. влошаване посредством член 1 от Директивата.

→ **Увреждането и влошаването трябва да се оценяват спрямо целите на Директивата.**

3.4. *ѝри кои условия трябва да се предприемат мерки от Държавите-членки?*

Съществува очевидна разлика между границите на приемливост по отношение на влошаването на местообитанията и увреждането на видовете:

- По отношение на увреждането, то трябва да е значимо (допуска се опре-

делена степен на увреждане). Освен това, не е нужно да се доказва, че реалният ефект ще бъде значителен, тъй като самата вероятност ("може да") е достатъчна, за да оправдае противοдействащи мерки. Това може да се възприеме като част от принципите за предпазване и предотвратяване.

- По отношение на влошаването, постановлението не задава изрично горепосоченото условие. Това дава известна свобода при дефинирането на понятието "влошаване" (виж по-долу).

Влошаване е физическата деградация на местообитанието. То може да се оцени директно посредством набор от индикации (виж по-долу), като например ограничаване на територията или специфичните особености на местообитанието.

Увреждането, от своя страна, само по себе си не оказва пряко влияние на физичните условия. Въпреки това, ако е значително, то може да доведе до промени във физическите параметри, които да имат същия резултат както при влошаването. Ако увреждането е достатъчно значимо за да задейства такива промени, то може да се оцени аналогично на влошаването, като се използват индикаторите за защитния статус (виж по-долу).

→ Увреждането се оценява както влошаването, доколкото предизвиква промяна в индикаторите за състоянието на защитените видове по начин, който да повлияе на защитния статус на разглежданите видове.

3.5. Аога трябва да се предприемат мерки спрямо увреждането и влошаването?

Първо трябва да се подчертае, че мерките трябва да са подходящи. Това означава, че те трябва да изпълняват основната цел на Директива, като подобряват състоянието на съответните местообитания или видове, отчитайки *"икономическите, социални и културни изисквания и регионалните и локални особености"*.

Изложението и членовете на Директивата дават основата за определяне на подходящите мерки, които трябва да се предприемат от държавите-членки (виж раздел 2.3).

Както беше споменато в предходния раздел 3.4, увреждането и влошаването трябва да се оценяват според концепцията за опазване, като се има

предвид, че според член 3(1) мрежата е съставена от обекти и трябва да осигурява поддържането на благоприятен защитен статус на съответните типове природни местообитания и местообитанията на видове в техните естествени граници на съществуване.

Благоприятният защитен статус, както е дефиниран в член 1 от Директивата, може да служи като указание при определяне на границите на толерантност по отношение на увреждането и влошаването според целите на Директивата, както и за преценка на това дали подходящите мерки са правилно приложени (виж по-долу).

Защитният статус на местообитанията или видовете в един обект трябва да бъде оценяван според приноса на този обект към екологичната цялост на мрежата, т.е.:

- според първоначалният статус от времето на предаване на информация за обекта, отразен в стандартния образец за данни към Natura 2000 (виж раздел 4.5.3), ако този защитен статус е благоприятен, или:
- според целите за подобряване на защитния статус, оповестени при изграждането на мрежата. Всъщност ако гържавата-членка е задължена да предложи за категоризиране местообитания с неблагоприятен защитен статус, то по пътя на логиката следва, че това ще бъде с цел да се възстановят тези местообитания, за да се осигури тяхната устойчивост. Когато Общността отпуска средства за подобряването на защитния статус на съответни местообитания или видове, включени в даден обект, то статуса ще се оценява на базата на подобреното състояние.

Защитният статус на определен обект трябва да отразява динамичната същност на съответните местообитания и видове. В това отношение трябва да се подчертае важността на наблюдението на защитния статус на местообитанията и видовете, изисквано от член 11 от Директивата.

→ Влошаването или увреждането се оценяват според защитния статус на съответните видове и местообитания. На ниво обект благоприятния защитен статус трябва да се оценява според първоначалното състояние на обекта, отразено в стандартния образец за данни към Natura 2000, въз основа на който обектът се предлага за избор или категоризация, както и според приноса на този обект за екологичната цялост на мрежата. Това понятие трябва да се интерпретира в съответствие с динамиката на промените в защитния статус на место-

обитанието или на видовете.

3.6. Индикатори за увреждане и влошаване

Условията, характеризиращи увреждането и влошаването са ясно формулирани, но те трябва да се оценяват от гържавата-членка от една страна според общия защитен статус на съответните видове и местообитания (на биогеографско ниво) и от друга страна според локалните условия (на ниво обект). Като основно правило, оценка на увреждането или влошаването се прави за всеки отделен обект посредством индикатори (виж по-долу), като се отдава значение на промяната на техните стойности. Оценка се прави според: а) защитния статус на конкретните природни местообитания или видове и б) приноса на обекта за целостта на мрежата Natura 2000.

3.6.1. Влошаване на местообитанията

Влошаването е физическа деградация, влияеща на местообитанието. Според дефиницията на защитния статус (член 1(d) - виж раздел 2.3) гържавата-членка трябва да вземе под внимание всички въздействия върху околната среда, които рефлектират върху местообитанието (вода, въздух, почви, др.). Ако въздействието води до неблагоприятни промени в защитния статус на местообитанието, може да се приеме, че е настъпило влошаване.

За оценка на това влошаване спрямо целите на Директивата, може да послужи дефиницията за благоприятен защитен статус на природни местообитания, формулирана в член 1(d) на базата на следните фактори:

- *"естествените им граници и територията, в рамките на тези граници, са стабилни или разширяват"*.

Всяко събитие, което води до намаляване на територията, заемана от природното местообитание, което е обект на защита, може да се разглежда като влошаване. Например, намаляването на площта на дадено местообитание може да се оцени като се съпостави с цялата площ на обекта, определящ защитния статус на това местообитание.

- *" специфичната функционална структура, необходима за дългосрочното им поддържане, съществува и се очаква да продължи да съществува в обозримо бъдеще"*.

Всеки срив на факторите, необходими за дълготрайно поддържане на местообитанието, може да се разглежда като влошаване.

Функционалната структура, необходима за дълготрайното му поддържане, зависи от съответното местообитание (добре е да има общи индикатори, по които да се оценят тези елементи за всеки тип местообитание). Държавите-членки трябва да се запознаят с тези изисквания (чрез изследвания, натрупване на информация и др.), доколкото член 6(1) постановява, че те трябва да вземат мерки, *"които да отговарят на екологичните изисквания на местообитанията по Приложение I и на видовете по Приложение II"*.

- *"Защитният статус на характерните за местообитанието видове е благоприятен"* Виж раздел 2.3 за дефиницията по точка (i) на член 1.).

→ Влошаване на местообитанието се проявява в даден обект, когато площта, заемана от местообитанието в този обект намалее или когато специфичната функционална структура, необходима за дългосрочното поддържане или добрия защитен статус на характерните видове, свързани с това местообитание, не отговарят на първоначалното им състояние. Оценка се прави според приноса на обекта за целостта на мрежата.

3.6.2. Увреждане на видовете

За разлика от влошаването, увреждането не влияе пряко на физичните условия на обекта. То засяга видовете и често е ограничено във времето (шум, източник на светлина и т.н.). Важни параметри са следователно интензивността, продължителността и честотата на увреждащите фактори.

За да приеме за значително дадено увреждане, то трябва да оказва влияние на защитния статус. Защитният статус на видовете е дефиниран в член 1(и) (виж раздел 2.3).

За да се оцени дали увреждането е значително според целите на Директивата, може да се ползва дефиницията за благоприятен защитен статус на видове, дадена в член 1(i) на базата на следните фактори:

- *"данните за популационната динамика на съответните вид сочат, че той е способен да се самоподдържа за дълъг период от време като жизнеспособен компонент на природните местообитания"*.

Всяко събитие, което допринася за дългосрочната деградация на видовете популации на обекта, може да се счита за значително увреждане.

- *"естествените граници на съществуване на вида не се свиват и не се очаква да се свият в обозримо бъдеще".*

Всяко събитие, което допринася за свиване или за риск от свиване на границите на съществуване на вида в рамките на обекта, може да се счита за значително увреждане.

- *"Има и вероятно ще продължи да има достатъчно голямо местообитание, което да поддържа дългосрочно неговата популация."*

Всяко събитие, което допринася за намаляване на размерите на местообитанието на видовете в рамките на обекта може да се счита за значително увреждане.

→ Увреждането на видовете се проявява в даден обект, когато данните за популационната динамика в сравнение с първоначалното състояние на този обект сочат, че видовете вече не са жизнеспособен елемент. Тази оценка се прави на основата на приноса на обекта за целостта на мрежата.

4. ЧЛЕН 6(3)

Изясняване на концепциите на: план или проект, значителен ефект, подходяща оценка, цели при опазване на обекта, компетентни власти, обществено мнение, цялост на обекта

4.1. кекстът

"Всички планове или проекти, които не са непосредствено свързани или необходими за управлението на обекта, но които самостоятелно или в комбинация с други планове или проекти могат да окажат значително влияние върху обекта, подлежат на подходяща оценка за предвиждане на последствията, рефлектиращи върху целите за опазване на обекта. Като вземат предвид заключението на оценката и постановките на член 4, компетентните държавни власти одобряват плана или проекта само тогава, когато установят, че целостта на разглеждания обект няма да бъде увредена и след като се съобразят, ако е уместно, с общественото мнение."

4.2. Гбхват

Относно техните цели и контекст, трети и четвърти параграф на член 6 трябва да се разглеждат във връзка с целите и контекста на първия (или по отношение на СЗЗ, във връзка тези на първия и втория параграф на член 4 от Директива 79/409/ЕЕС) и втория параграф на член 6. В случая е важно да се разбере, че дори при положение, че дадена инициатива или дейност не попада в обхвата на член 6(3), все пак е необходимо тя да се съгласува с горепосочените постановки.

Нужно е да се отбележи, че някои екологично позитивни или съвместими дейности са вече упоменати в член 6(1) и (2) – например традиционните селскостопански дейности, които облагодетелстват определени типове местообитания и видове. Постановките на член 6(3) и (4) дефинират формата на управленския режим и критериите, според които се приемат или отхвърлят планове и проекти с отрицателно въздействие. Постановките дават възможност за регулиране на негативните икономически или други неикономически изисквания според целите за опазване.

Член 6(3) и 6(4) дефинират процедура за разглеждане на планове и проекти¹, която има няколко етапа:

- а) Първата част от тази процедура представлява оценката, наложена като изискване според първото изречение на член 6(3);
- б) Втората част от процедурата, съобразно второто изречение на член 6(3), се отнася за решението на компетентните държавни власти;
- в) Третата част от процедурата (по силата на член 6(4)) се прилага, ако оценката е негативна, но въпреки това има предложение планът или проектът да не се отхвърлят, а да продължат да се разглеждат.

Доколко е приложима процедурата и до каква степен се прилага зависи от определени фактори, а що се отнася до последователността на етапите, всеки от тях е функция на предходния.

По отношение на географския обхват постановките на член 6(3) не са ограничени за планове и проекти, които засягат само и единствено даден защитен обект. Те се отнасят и за събития извън обекта, които обаче могат

¹ Опростена схема на тази процедура е представена в Приложение III в края на този документ.

да имат значителен ефект върху него.

→ Член 6(3) и 6(4) дефинират критериите, според които се приемат или отхвърлят планове и проекти с отрицателно въздействие. Дейности, които не попадат в обхвата на член 6(3), трябва да се съгласуват с постановките на член 6(1) - (или относно СЗЗ с член 4(1) и (2) от Директива 79/409/ЕЕС) - и 6(2) от Директива 92/43/ЕЕС.

4.3. Аакво се има предвид под "планове или проекти, които не са непосредствено свързани или необходими за управлението на обекта"?

Директива 92/43/ЕЕС не дефинира понятията "план" или "проект", поради което трябва да се приложат основните принципи на тълкуването, и по-точно принципът, че всеки законодателен акт на Общността трябва да се тълкува на базата на неговото съдържание и цели, както и на контекста, в който се употребява.

Има два аргумента в полза на по-общото тълкуване на понятията "план" или "проект":

- Първо, Директивата не установява обхвата, нито категоризира понятията "план" или "проект". Основният лимитиращ фактор за тях е дали има или няма вероятност те да окажат значително въздействие върху обекта (виж Приложение I точка 5).
- Второ, като следствие от продължителното приложение на член 6(2) към дейности извън обхвата на член 6(3) и 6(4) се явява факта, че колкото по-стриктно се определят понятията "план" и "проект", толкова по-ограничени са средствата, чрез които се поддържа равновесие между природо-защитните интереси и такива, които им противоречат. Това може да доведе до несъответстващи или несъвместими с целите резултати.

4.3.1. Проект

Все повече се налага концепцията за по-обща дефиниция на понятието "проект", като се прави аналогия с Директива 85/337/ЕЕС за оценка на въздействието на определени сгражни и частни проекти върху околната среда (според изменението ѝ от Директива 97/11/ЕЕС)¹, в която се установяват правилата за оценка на значими за околната среда проекти. Член 1(2) от Ди-

¹ ОJ L 175, 5.7.85, стр. 40 и ОJ L 73, 14.3.97, стр. 5 съответно

ректива 85/337/ЕЕС постановява, че под "проект" се разбира:

"извършването на строителни дейности или изграждането на инсталации или съоръжения, както и други оперативни намеси в целостта на природната среда и ландшафта, включително добив на полезни изкопаеми"

Очевидно, това е много обща дефиниция (виж Приложение I, точка 6), която не се ограничава до капиталното строителство. Например, значителната интензификация на селското стопанство, което може да наруши или разруши полуестествената природа на обекта, също се включва към това понятие.

4.3.2. План

Думата "план" по същество има много широко значение¹. Това беше отразено и в мнението на главния прокурор (виж Приложение I, точка 7).

Понятието е в тясна връзка с устройствените планове. Някои от тях имат директни правни последици за използването на земята, а други - косвени. Например, регионалните или обцонационални териториални планове често не се прилагат директно, а се използват като база за по-детайлни планове или служат като рамка за съгласувано развитие. Тогава имат директни правни последици. Приема се, че двата типа устройствени планове са предмет на член 6(3), доколкото е вероятно те да имат значителен ефект върху обектите от Натура 2000.

Инфраструктурните планове също са предмет на член 6(3), доколкото и за тях има вероятност да окажат значително въздействие върху обектите от Натура 2000. Като примери могат да се посочат плановете за транспортната мрежа, плановете за управление на отпадъците и плановете за управление на водите.

Освен това трябва да се разграничат плановете, които имат характер на политически изявления, т.е. политически декларации, които изразяват общата политическа воля или намерения на дадено министерство или орган с по-нисък ранг. Като пример може да се вземат общите териториални или

¹ Комисията предложи директива за екологична оценка на планове и програми (СОМ(96)511, като последното, изменено предложение е с код СОМ(99)73), която може да е от полза при тълкуването на понятието "план". В нейния контекст, понятието "планове" и "програми" могат да се използват еднозначно.

регионални планове за устойчиво развитие на държавите-членки. Не е удачно те да се третират като планове за целите на член 6(3), особено ако някои инициативи, произтичащи от тези политически декларации, трябва да се осъществяват посредством устройствени или инфраструктурни планове. При все това член 6(3) трябва да се прилага в случаите, когато има директна и ясна връзка между съдържанието на подобна инициатива и вероятността за значително въздействие върху обектите от Натура 2000.

Когато един или няколко конкретни проекта са включени в даден план без да са описани детайлно, оценката на ниво план включва и изискванията за детайлна оценка по член 6(3) на конкретните проекти.

4.3.3. Не са непосредствено свързани или необходими...

От контекста и целите на член 6 става ясно, че терминът "управление" трябва да се разбира като природосъобразно управление на обекта, т.е. терминът "управление" трябва да се разглежда в смисъла, в който е използван в член 6(1).

Относно изготвянето на природосъобразни планове за управление, член 6(1) от Директива 92/43/ЕЕС дава известна свобода на държавите-членки. Плановете може да са специално изготвени за обектите или да са "интегрирани в други планове за развитие". В този смисъл е възможно да има "чисти" природосъобразни планове за управление или "смесени" планове, които освен природозащитни имат и други цели.

Изразът "не са непосредствено свързани или необходими..." посочва, че за планове или проекти, чиито цели включват природосъобразно управление, се изисква оценка на онези техни елементи, които нямат природозащитен характер.

Например, промишленият дърводобив може да е част от плана за природосъобразно управление на дадена гора, категоризирана като зона със специален защитен статут. Доколкото комерсиалният аспект не е задължителен елемент от природосъобразното управление на обекта, се налага тази част от плана да бъде подложена на оценка.

В някои случаи е възможно планове или проекти, необходими или пряко свързани с управлението на един обект, да оказват влияние на друг обект.

Например, за да се подобри водният режим на един обект, може да се

предложи изграждането на съоръжения за вентилация в друг обект. Това може да има значителен неблагоприятен ефект върху последния. В подобни случаи плановете или проектите трябва да се подложат на оценка спрямо влиянието им върху засегнатия обект.

→ Терминът "*проект*" трябва да се тълкува в широк обхват и се отнася както за строителни дейности, така и за други форми на намеса по отношение на природната среда. Терминът "*план*" трябва също да се тълкува в широк обхват и се отнася за устройствени и инфраструктурни плановете или програми, като не важи за общи политически декларации. Плановете и проектите, свързани с природосъобразно управление на даден обект, независимо от това дали са самостоятелни или интегрирани в други плановете или проекти, като цяло не са предмет на постановките на член 6(3).

4.4. Как да се определи дали плановете или проекти, които "самостоятелно или в комбинация с други плановете или проекти, могат да окажат значително въздействие"?

Горната фраза съдържа причинно-следствена връзка. От една страна е необходимо да се уточни за какъв вид влияние става въпрос ("*значително влияние*"), а от друга - да се разгледат видовете причини, които могат да го предизвикат "*самостоятелно или в комбинация... могат да окажат*".

Ако се установи, че един план или проект може да окаже значително въздействие, това становище ще има практически и правни последици. Затова е важно първо, когато един план или проект се предложи, да се вземе предвид този ключов въпрос и второ, да се прецени дали становището е научно и технически издържано.

Предложения, за които се реши, че не е вероятно да имат значително въздействие, могат да бъдат одобрени без да се прилагат последователните етапи по член 6(3) и (4). Въпреки това държавите-членки трябва да са уверени, че причините за подобни решения са основателни. Документирането на тези решения се счита за добра и благоразумна практика.

4.4.1. Значително влияние

Понятието "*значително*" влияние не може да се тълкува по произволен начин. На първо място, Директивата използва термина в целеви контекст

(т.е. условно). На второ място, неизменният смисъл на понятието е необходим за осигуряване на съгласуваното функциониране на мрежата Натура 2000.

Необходима е обективност при тълкуването на обхвата на термина "значително". Ясно е, че тази обективност не може да бъде постигната без разглеждане на специфичните особености и екологичните условия на защитения обект, който е предмет на съответния план или проект. В това отношение целите за опазване на обекта, както и предварителните базови данни за него са много важни за по-прецизното определяне на екологичната чувствителност на обекта. Част от тези данни се включват в доклада, въз основа на който се прави изборът на обекта според член 4 от Директива 92/43/ЕЕС (виж раздел 4.5.3). Добре е сържавите-членки да разполагат и с подробни планове за природосъобразно управление на обектите, в които да описват измененията на екологичната им чувствителност.

От казаното дотук става ясно, че дадено влияние може да е значително за един обект, но за друг да не е.

Например, загубата на хиляди квадратни метри от едно местообитание би могла да е значителна за малките находища на рядък вид орхидея, но за големите степни пространства подобна загуба би могла да е незначителна.

→ Понятието "значително" трябва да се тълкува обективно. В същото време значимостта на дадено въздействие трябва да се определя във връзка със специфичните особености и екологичните условия на защитения обект, който е предмет на съответния план или проект, като се отчитат целите за опазването на обекта.

4.4.2. Могат да окажат...

Предпазните мерки, зададени в член 6(3) и (4), са насочени не към установени, а към вероятни значителни въздействия. Следователно, в съответствие с превантивния подход, е недопустимо да се направи оценка, ако има колебания в становището за значимостта на въздействието.

Уместно е отново да се обърнем към Директива 85/337/ЕЕС, доколкото постановката "могат да окажат значително влияние" е почти идентична с постановката от по-ранната Директива¹, която послужи като база за прие-

мането на оценката като задължение за държавите-членки. Директива 85/337/ЕЕС и изменящата я Директива 97/11/ЕЕС също помагат при определянето на факторите, които могат да допринесат за вероятността от значително въздействие. За всички предложения, които подлежат на оценка по Директива 85/337/ЕЕС и за които се смята, че наред с останалото могат да окажат значително влияние на обект от Натура 2000, може да се приеме, че са предмет и на изискванията за оценка на член 6(3).

Директива 85/377/ЕЕС и в частност член 2(1) от нея, се отнася за същността, обхвата и предназначението на даден проект. В приложение III на изменящата я Директива 97/11/ЕЕС се предоставя по-детайлен набор от фактори, сред които и: обхватът на проекта; количеството образувани отпадъци; замърсяването и свързаните с това проблеми; рискът от инциденти; действащото земеустройство; относителното обилие, качеството и възобновителната способност на природните ресурси на територията; поглъщателната способност на природната среда и особено на природните територии и обекти, категоризирани или защитени по Директиви 79/409/ЕЕС и 92/43/ЕЕС; степенята на потенциалното въздействие; значението и характерът на въздействието; вероятността от въздействие; продължителността, честотата и обратимостта на въздействието.

Вероятност за значително въздействие може да възникне не само от планове или проекти, прилагани в границите на защитения обект, но и от планове или проекти извън него. Например, условията в дадена влажна зона могат да бъдат нарушени от проект за дрениране, осъществен на известно разстояние извън границите на влажната зона. Поради тази причина е важно държавите-членки, на правна основа и на практика, да осигурят прилагането на предпазните мерки по член 6(3) спрямо въздействия, които са външни за обектите от Натура 2000, но които могат да имат значително влияние върху тях.

→ **Процедурата, регламентирана в член 6(3) и (4), е насочена не към установени, а към вероятни значителни въздействия, които могат да възникнат от планове или проекти, прилагани както във, така и извън защитения обект.**

4.4.3. ...които самостоятелно или в комбинация с други планове или

¹ Виж член 2(1) от Директива 85/337/ЕЕС.

проекти

Въздействия, които сами по себе си са несъществени, в комбинация могат да окажат значително влияние. Основание за опита да се отрази това в член 6(3) дава отчетения при различни планове или проекти сумарен ефект на въздействие. Остава да се определят за кои групи планове или проекти се отнася това. Член 6(3) обаче не дефинира точно кои групи планове и проекти са предмет на постановката за сумарния ефект.

Важно е да се отбележи, че основната цел на тази постановка е да се вземат предвид кумулативните въздействия, а те обикновено се проявяват след определено време. В този смисъл като предмет на постановката може да се разглеждат тези планове или проекти, които са завършени; одобрени, но незавършени; или все още не са предложени:

- В допълнение към въздействията от тези планове или проекти, които са главният обект на оценка, може да е уместно да се отчетат въздействията на вече изпълнени планове и проекти като "второ ниво" на оценка. Въпреки че вече изпълнените планове и проекти са изключени от изискванията за оценка по член 6(3), е важно те все пак да се вземат предвид при оценката, ако имат продължително въздействие върху него и са част от тенденцията за прогресивна загуба на целостта на обекта.

Такива вече завършени планове и проекти могат също да станат предмет на член 6(1) и (2) от Директива 92/43/ЕЕС, ако тяхното продължително въздействие доведе до необходимост от оздравителни или възстановителни мерки, или мерки за предотвратяване влошаването на местообитанието или увреждането на видовете.

- Планове и проекти, които са били одобрени в миналото и които не са били осъществени или завършени, трябва също да бъдат включени в постановката за сумарния ефект.
- На базата на правната яснота е подходящо постановката за сумарния ефект да се ограничи до "други планове или проекти", които са били реално предложени. Очевидно когато тържавите-членки разглеждат подобни, още не предложени планове или проекти, те по презумпция не издават одобрения за тях.

Например, ако проект за жилищно строителство, за който се приема,

че няма да доведе до значително влияние бъде одобрен, то това не създава презумпцията за благоразположение към бъдещи проекти за жилищно строителство.

→ **Когато се определя вероятността за значително въздействие на плановете или проекти, трябва да се отчете и сумарния ефект от комбинацията им с други плановете или проекти. Подходящо е постановката за сумарния ефект да се ограничи до "други плановете или проекти", които са реално предложени.**

4.5. Аакво се разбира под "подходяща оценка за предвиждане на последиците, рефлектиращи върху целите за опазване на обекта"?

Понятието "подходяща оценка" предизвиква въпроса за формата и съдържанието му.

4.5.1. Форма на оценката

Както беше посочено, насоките за оценка по Директива 85/337/ЕЕС са почти идентични с насоките за оценка по Директива 92/43/ЕЕС, защото по същество са свързани с вероятността от значително влияние.

- Европейският съд подчерта във връзка с изменението (и косвено с прилагането) на Директива 85/337/ЕЕС необходимостта да се вземе под внимание на чувствителността на обекта (виж Приложение I, точка 9). За проект, който може да има значително влияние върху защитения от член 3 обект, често е подходящо да се направи оценка, която да изпълнява изискванията на Директива 85/337/ЕЕС.

Ако оценката по смисъла на член 6(3) има форма на оценка по смисъла на Директива 85/337/ЕЕС, ще има и яснота по отношение на документацията и прозрачността.

- Ако оценката по смисъла на член 6(3) няма форма на оценка по смисъла на Директива 85/337/ЕЕС, ще възникнат въпроси по отношение на това какво трябва да се разбира под "подходяща" форма:

На първо място оценката трябва да се документира. Като следствие на това се явява обстоятелството, че оценката трябва да се обоснове. Член 6(3) и (4) изискват от компетентните власти да вземат решения въз осно-

ва на конкретната информация за обекта. Ако документацията по оценката не разкрива доводите, на базата на които е взето решението (т.е. ако представява неаргументирано положително или отрицателно мнение за плана или проекта), то тогава оценката не изпълнява целите си и не може да бъде считана за "подходяща".

Последно, времето за оценка също е важно. Оценката е предшестваш етап, който е в основата на другите етапи - в частност одобряването или отхвърлянето на плана или проекта. Самата оценка трябва следователно да се разглежда само като част от документацията на следващите етапи. Разбира се, ако планът или проектът се преработват, преди да бъде взето решение, е редно оценката да се ревизира. Въпреки това не е редно да се правят добавки със задна дата към оценката, ако вече е предприет следващият етап от процедурата, определена от член 6(3) и (4).

→ В някои случаи оценката по смисъла на Директива 85/337/ЕЕС (и с поправки по Директива 97/11/ЕС) може да е аналогична по форма на оценката по член 6(3). Последната трябва по някакъв начин да се документира и трябва да служи като основа за следващите етапи. Като цяло тя трябва да е достатъчно аргументирана, за да позволи взимането на правилно решение.

4.5.2. Съдържание на оценката

Що се отнася до съдържанието, оценката по член 6(3) има по-ограничен обхват спрямо тази по Директива 85/337/ЕЕС, тъй като се отнася единствено за оценяване на въздействия, касаещи природозащитните цели за управление на обекта.

Въпреки това често се случва екологичното въздействие на плана или проекта да не се оцени правилно ако не се прави оценка на другите компоненти на околната среда (почва, вода, ландшафт, гр.), както е предвидено по член 3 от Директива 85/337/ЕЕС.

При все че се фокусира изключително върху опазването, за методологията на оценката може да е от полза заимстването от методологията, предвидена от Директива 85/337/ЕЕС. В частност Директива 85/337/ЕЕС предвижда, че оценката може да съдържа информация в няколко направления, включително описание на проекта, описание на компонентите на околната среда, които могат да бъдат засегнати от него и описание на вероятните

значителни въздействия на проекта¹.

Въпреки че за целите на член 6(3) при оценката не е необходимо да се отчитат аспекти извън предложените алтернативни решения и смекчаващи мерки по конкретните плановете или проекти, би могло да има значителна полза от това.

В частност изследването на възможните алтернативни решения и смекчаващи мерки позволява да се изпълни условието, че с оглед на тези решения и смекчаващи мерки даденият план или проект няма да окаже отрицателно влияние на целостта на обекта.

Що се отнася до смекчаващите мерки, те цялостно минимизират или дори прекратяват отрицателното въздействие на плана или проекта по време на или след неговото осъществяване.

Смекчаващите мерки са интегрална част от елементите на даден план или проект. Те могат да бъдат предложени от инициатора на плана или проекта или да бъдат наложени от компетентните държавни власти. Тези мерки например могат да включват:

- сроковете и график за прилагане (напр. да не се извършват дейности по време на размножителния период на определени видове);
- видът на дейностите и методите, по които да се извършват (напр. на определено разстояние от брега да се сложат специални мрежи, с цел да не се нарушат уязвими местообитания);
- да се ограничи достъпът до определени места от обекта (напр. места за зимен сън на някои животински видове).

Смекчаващите мерки се различават от мерките за възстановяване *sensu stricto* (виж раздел 5.4). Уместните смекчаващи мерки, разбира се, ограничават нуждата от възстановителни мерки като намаляват вредното въздействие, което ги налага.

Дори ако след извършването на обща оценка се окаже, че даден план или проект ще има негативно въздействие върху обекта, член 6(4) подчертава практическата стойност на подобно начинание.

¹ Тази Директива се отнася за “преките въздействия и всички косвени, вторично, кумулативни, кратко-, средно- и дългосрочни, постоянни, положителни и отрицателни въздействия” – виж бележка 1 от Приложение III.4 от Директивата, което е идентично с бележка 1 от Приложение IV.4 от Директива 97/11/ЕЕС.

Що се касае за алтернативните решения, те добиват значение когато се предложи за одобрение план или проект с негативно въздействие (за повече подробности виж раздел 5.3.1). Освен това, с оглед изпълняване на специфичните изисквания на Директива 85/337/ЕЕС, може да се наложи преглед на подобни решения.

Всички горепосочени аспекти могат да се разглеждат като идеална съставна част на динамичния процес, при който се търсят начини за подобряване на същността и устройството на плана или проекта в най-ранните му етапи.

Накрая, употребеният в член 6(3) израз *“В комбинация”* (виж раздел 4.4.3) е вузначен спрямо съдържанието на оценката.

- Първо, това означава, че съдържанието на оценката трябва да се отнася за вероятността конкретен одобрен план или проект да въздейства *“В комбинация”* с други планове или проекти, които не са одобрени по същата процедура.
- Второ, това означава, че съдържанието на оценката за различните планове или проекти, които се разглеждат по едно и също време, трябва да ги съпоставя и да ги има предвид, доколкото различните планове и проекти могат да доведат до комбиниран ефект.

→ Оценката по член 6(3) трябва да се фокусира върху въздействието, касаещо природозащитните цели за управление на обекта. За методологията на оценката може да е от полза заимстването от тази, предвидена от Директива 85/337/ЕЕС. В частност изследването на възможните смекчаващи мерки и алтернативни решения позволява да се изпълни условието, с оглед на тези решения и смекчаващи мерки планът или проектът да не окаже негативно влияние върху обекта. Комбинирани те въздействия също трябва да се отчитат при оценката.

4.5.3. Как се определят *“целите за опазване на обекта”*?

Член 4(1) изисква държавите-членки да предложат списък, *“посочващ кои типове природни местообитания по Приложение I и кои видове по Приложение II, които са автохтонни за територията ѝ, са представени в обекта”*. Според втория параграф на чл. 4 информацията за всеки обект трябва да включва карта на обекта, неговото име, местонахождение и размер, както

и данни, свързани с прилагането на критериите, определени в Приложение III (етап 1), предоставени по образец, приет от Комисията¹.

Изисква се в образеца за данни да бъдат описани всички представени в обекта типове местообитания по Приложение I и всички видове, срещащи се в обекта по Приложение II на съответните за това места. Тази информация формира базата, на която държавата-членка определя "*природозащитните цели при управление на обекта*", например чрез план за управление. Причината за включването на обекта в мрежата е очевидно защитата на тези местообитания и видове. Когато различни типове местообитания и видове имат сходна значимост, е уместно едновременно с определяне на природозащитните цели да се очертаят приоритетите (например като се даде предимство на приоритетен тип местообитание пред друг, който не е от първостепенно значение).

Когато присъствието на даден тип местообитание по Приложение I или видове по Приложение II са определени като "*незначителни*" спрямо останалите, то те не са предмет на "*природозащитните цели при управление на обекта*". Държавите-членки се насърчават да предоставят информация за други важни видове от флората и фауната, освен включените в Приложение II (точка 3.3). Тази информация няма отношение към определянето на природозащитните цели при управлението на обекта.

Информацията, представена в Стандартния образец за данни, приет от Комисията, формира базата за определяне на природозащитните цели при управление на обекта от държавата-членка.

4.6. Взимане на решение

4.6.1. "Компетентни държавни власти"

Ясно е, че понятието "*държавни*" в дадения контекст се използва в контраст с понятията "*общност*" или "*международни*". В този смисъл терминът се отнася не само за висшата държавна власт, но и за регионалните, провинциалните или общински власти, които трябва да дадат одобрение или съгласие за даден план или проект.

Съгът може да посочва компетентните власти, които да вземат реше-

¹ Стандартният образец за данни е приет с решение на Комисията 97/266/ЕЕС от 18.12.1996 (OJ L 017, 24.497, стр 1)

ние за същността на предложен план или проект по член 6(3).

→ **Компетентни държавни власти са тези, които са овластени да дават одобрение или съгласие за даден план или проект.**

4.6.2. Кога е уместно да се вземе предвид общественото мнение?

Директива 92/43/ЕЕС не посочва кога е уместно да се вземе предвид общественото мнение. Освен това допитването до обществеността е основна отличителна черта на Директива 85/337/ЕЕС. Затова, когато оценката, изисквана по член 6(3), приема формата на оценка по Директива 85/337/ЕЕС, е необходимо общественото мнение.

В този контекст е добре да се споменат дългосрочните приложения на Архуската Конвенция¹, която подчертава важността от допитването до общественото мнение във връзка с решения за околната среда.

→ **Допитването до общественото мнение трябва да е съобразно поставените на Директива 85/337/ЕЕС и Архуската конвенция.**

4.6.3. Концепцията за "целостта на обекта"

От контекста и целта на Директивата става ясно, че "целостта на разглеждания обект" е свързана с природозащитните цели за управление на обекта (виж предходния раздел 4.5.3.). Например, възможно е план или проект да окаже само видимо неблагоприятно въздействие върху целостта на обекта, засягайки единствено типове местообитания или видове, които не са включени в Приложение I или Приложение II. В този случай въздействието не се определя като неблагоприятно по смисъла на член 6(3), при условие, че не се отразява на целостта на мрежата.

От друга страна, изразът "целостта на обекта" насочва вниманието към конкретния обект. В тази връзка не се разрешава унищожаването на обект или на част от него заради обосновката, че защитния статус на прилежащите му типове местообитания и видове ще остане благоприятен в европейс-

¹ "Конвенция за достъп до информацията, общественото участие във взимането на решения и достъпа до правосъдието за въпроси за околната среда". Тази конвенция е сключена в Архус, Дания през юни 1998. Европейската общност е една от страните по нея.

ката територия на държавата-членка.

Що се отнася до подтекста или смисъла на "целостта" може се приеме, че това е качеството или условието за пълнота или завършеност. В адаптивен екологичен контекст може да се приеме в смисъл на устойчивост и способност на даден обект да се развива по начини, които са благоприятни за съхранението му.

*"Целостта на обекта" се дефинира като "съгласуваност на екологичната структура и функции на цялата територия на обекта или на местообитания; съвкупност от местообитания и/или популации на видове, за които обектът е, или ще бъде, категоризиран"*¹.

За даден обект може да се твърди, че има висока степен на цялост, когато е доказан неговият потенциал да отговори на природозащитните цели, когато не намалява неговата способност за самовъзстановяване и възобновяване в динамични условия, и когато за поддържането му се изискват минимални външни управленски усилия.

Затова е важно, когато се разглежда "целостта на обекта", да се вземат под внимание набор от фактори, включително и вероятността от краткотрайни, средни и дълготрайни въздействия.

→ Целостта на обекта зависи от екологичното му функциониране. Неблагоприятните въздействия трябва да се определят конкретно спрямо природозащитните цели при управлението на обекта.

¹ PPG 9, Министерство по околната среда на Великобритания, октомври 1994.

5. ЧЛЕН 6(4)

Изясняване на концепциите на: алтернативни решения, наложителни причини от първостепенен интерес за обществото, възстановителни мерки, обща съгласуваност, становище на Комисията

5.1. Кекстът

"Ако въпреки отрицателната оценка на последствията от плана или проекта и при липса на алтернативни решения, той трябва да бъде изпълнен поради наложителни причини от първостепенен интерес за обществото, включително и такива от социално или икономическо естество, то тогава държавите-членки трябва да предприемат всички възстановителни мерки, необходими за осигуряването на защита на общата цялост на Натура 2000. Те трябва да информират Комисията за приетите възстановителни мерки.

Ако разглежданият обект включва приоритетен тип природно местообитание и/или приоритетен вид, единствените съображения в полза на плана/проекта могат да са свързани със здравето на хората или обществената безопасност, с ползи от изключителна важност за околната среда, или още със становището на Комисията, или с други наложителни причини от първостепенен интерес за обществото."

5.2. Гбхват

Това постановление е част от процедурата за оценка и вероятно одобрение от компетентните държавни власти на планове или проекти, за които се предполага, че ще окажат влияние върху зоната със специален защитен статут (ЗСЗС). Възникват две основни съображения:

- От една страна текстът се отнася за специфични случаи (изключения) спрямо основната клауза на член 6(3), според който разрешението може да се даде единствено на планове или проекти, които не нарушават целостта на съответния обект.
- От друга страна постановлението трябва да се прилага в съответствие с регламентираните за целта етапи и в установената последователност.

Предварителната оценка по член 6(3) на въздействията на план или

проект върху даден обект дава възможност на компетентните държавни власти да вземат решение относно последиците върху целостта на съответния обект от предвидените по плана/проекта дейности. Ако това решение е положително, т.е. има голяма сигурност, че въпросните дейности няма да увредят обекта, то компетентните власти могат да дадат одобрение за плана или проекта. В случай на съмнение трябва да се приложи превантивния подход и да се изпълнят процедурите по член 6(4), както в случаите на отрицателно решение.

Тъй като се грази на член 6(3), това постановление трябва да се тълкува като ограничаващо и следователно да се приеме, че то се прилага само за случаи, при които всички изисквани условия са изпълнени. В това отношение то се отнася за всеки, който иска да се възползва от това изключение и да докаже, че гореспоменатите условия наистина съществуват в конкретния случай.

→ Постановките на член 6(4) се прилагат, когато резултатите от предварителната оценка по член 6(3) са отрицателни или несигурни. Трябва да се следват регламентираните от него последователни етапи.

5.3. първоначално разглеждане

5.3.1. Преглед на алтернативни решения

Първата стъпка на компетентните власти е да разгледат възможностите за алтернативни решения, които ще се отразят по-благоприятно на целостта на разглеждания обект. Такива решения по принцип трябва предварително да са посочени в рамките на първоначалната оценка, извършена по член 6(3). Те могат да включват алтернативно местоположение (трасе, в случай на линейни конструкции), различен мащаб или модел на развитие, или алтернативни процеси. Нулевата алтернатива също трябва да се разгледа.

Съгласно принципа за алтернативните ползи, компетентните държавни органи направят необходимите сравнения на посочените алтернативни решения. Трябва да се подчертае, че критериите за подобно сравнение се отнасят до показателите за опазване и поддържане на целостта на обекта и неговите екологични функции. В тази връзка другите критерии за оценка, като например икономическите, не могат да доминират над екологичните.

→ **Задължение на компетентните държавни власти е да оценяват алтернативните решения. Оценката трябва да се направи според природозащитните цели за управление на обекта.**

5.3.2. Разглеждане на наложителните причини от първостепенен интерес за обществото

Втората стъпка на компетентните власти при липса на алтернативни решения или при наличие на решения с негативен ефект върху околната среда в разглеждания обект е, след като се съобразят с гореспоменатите природозащитни цели на Директивата, да разгледат наличните наложителни причини от първостепенен интерес за обществото, включително и тези от социално или икономическо естество, които изискват реализацията на въпросния план или проект.

Същността на концепцията за "наложителни причини от първостепенен интерес за обществото" не е формулирана в Директивата. Въпреки това във втория подпараграф на член 6(4) като пример за такива причини се споменават човешкото здраве, обществената безопасност и ползите от изключителна важност за околната среда. Що се отнася до "наложителни причини от първостепенен интерес за обществото" от социално или икономическо естество се подразбира, че само обществените интереси, в лицето на обществени или частни организации, могат да бъдат интегрирани в природозащитните цели на Директивата. Следователно при разглеждането не се взимат предвид проектите, които са изцяло в интерес на компании или частни лица.

Досега Европейският съд не е посочил ясни указания за тълкуване на тази специфична концепция. Затова може би е уместно да се обърнем към други области от законодателството на Общността, където се срещат подобни концепции.

Концепцията за "наложителни изисквания" бе наложена от съда като изключение от принципа за свободния трансфер на стоки. Съдът постанови, че сред тези наложителни изисквания, които могат да оправдаят държавните мерки ограничаващи свободния трансфер, са човешкото здраве и опазването на околната среда, както и осъществяването на законни икономически и социални цели.

Освен това, като изключение на правилото за конкуренция, законодател-

ството на Общността приема и концепцията за "целите от общ икономически интерес" (член 86(2), изменящ член 90(2) на Споразумението), предвидена за организации, осъществяващи такива цели. На конференция по целите от общ интерес в Европа¹ Комисията, отчитайки правната практика, дава следната дефиниция за цели от общ икономически интерес: "те включват дейности с търговски характер, съответстващи на общите интереси на държавите-членки и са следователно подчинени на специфични задължения в услуга на обществото². Това особено се отнася за транспортните, енергийните услуги и тези свързани с комуникационните мрежи".

В някои случаи, предвид *структурата на постановлението*, компетентните държавни власти одобряват въпросните планове или проекти при условието, че трябва да има баланс между засегнатите природозащитни цели и гореспоменатите наложителни причини, които е в полза на последните. Това трябва да се определи наред със следните съображения:

- а) интересът на обществото трябва да е от първостепенна важност: следователно не всеки вид обществен интерес от социално или икономическо естество е достатъчно значим, особено когато се съпостави с важността на интересите, защитени от тази Директива (да вземем за пример четвъртото изложение, отнасящо се за "Природното наследство на Общността") - (виж Приложение I, точка 10);
- б) В този контекст е уместно да се приеме, че общественият интерес може да бъде от първостепенна важност само когато е дългосрочен; краткосрочните икономически интереси или други интереси, които носят само краткосрочни ползи за обществото, са недостатъчно значими в сравнение с дългосрочните природозащитни интереси, защитени от Директивата.

→ Уместно е да се приеме, че "наложителните причини от първостепенен интерес за обществото, включително и такива от социално или икономическо естество" се отнасят за случаите, в които предвидените планове или проекти са с доказана необходимост:

- за действия или политика, целящи защита на фундаментални за чо-

¹ COM(96) от 11.09.1996

² Задълженията в услуга на обществото се определят спрямо някои основни характеристики на действията, като продължителност, равен достъп, универсалност и прозрачност, но могат да се различат за различните държави-членки според специфичните условия, като географски или технически пречки, политическа и административна организация, история и традиции.

- вешкия живот ценности (здраве, безопасност, околна среда);**
- в рамките на фундаменталната политика за тържавата или обществото;**
- за провеждани дейности от икономическо или социално естество, починаени на специфични задължения в услуга на обществото.**

5.4. Приемане на възстановителни мерки

5.4.1. Какво се има предвид под "възстановителни мерки" и кога такива трябва да бъдат разглеждани?

Терминът "възстановителни мерки" не е дефиниран в Директивата за местообитанията. Според натрупания опит могат да се разграничат следните значения:

- смекчаващи мерки в по-широк смисъл, които целят минимизирането или дори прекратяването на отрицателното въздействие върху обекта (виж раздел 4.5)
- възстановителни мерки *sensu stricto* (в тесен смисъл): независими от проекта те целят да компенсират негативното въздействие на даден план или проект върху местообитанието. Например, залесяването с цел смекчаване на въздействието върху ландшафта не компенсира разрушаването на някакво особено специфично горско местообитание.

Мерките, нужни за нормалното прилагане на Директивата за местообитанията и на Директивата за птиците не могат да се разглеждат като възстановителни по отношение на даден увреждащ проект. Например, прилагането на план за управление или предлагането/обявяването на нова територия, вече категоризирана като обект от специално значение за Общността, изисква "нормални" мерки от страна на тържавата-членка. Възстановителните мерки имат смисъл на допълващи мерки.

Мерките за възстановяване трябва да се разглеждат единствено след като със сигурност е установено отрицателното влияние върху целостта на обект от Натура 2000. Предлагането на възстановителни мерки още от самото начало не изключва необходимостта предварително да се изпълнят етапите, описани в член 6, по-точно да се изследват алтернативите и да се направи сравнителна оценка на значението на проекта/плана за природната стойност на обекта.

→ Възстановителните мерки представляват специфични за всеки проект или план мерки, допълващи основните дейности по приложението на директивите отнасящи се за природната среда. Целта е да се балансира отрицателното влияние на даден проект и да се осигури възстановяване, съответстващо на нивото на увреждане на съответните видове или местообитания. Възстановителните мерки са "последното средство". Те се използват само тогава, когато другите защитни средства по директивата нямат ефект и при решение да се одобри даден план или проект, въпреки отрицателното му въздействие върху обект от Натура 2000.

5.4.2. Съдържание на възстановителните мерки

Мерките за възстановяване *sensu stricto* трябва да осигурят приноса на обекта за поддържането на благоприятния статус на едно или няколко природни местообитания "в разглеждания биогеографски регион". От това следва, че:

- обектът не трябва да е необратимо засегнат от проекта преди да се предприеме възстановяване. Например при нормални обстоятелства една влажна зона не би трябвало да се дренира, без да има друга влажна зона с еквивалентни биологически характеристики, която може да се включи в мрежата Натура 2000;
- възстановяването трябва да е допълващо, що се отнася до мрежата Натура 2000, поддържана от държавите-членки съобразно Директивите.

Според Директивата за птиците възстановяването не може бъде целта за обявяването на дадена територия, която вече е трябвало да бъде категоризирана от държавата-членка. От друга страна може да се приемат като възстановяване дейностите за подобряване на биологичната стойност на дадена територия (която да бъде обявена) или на СЗЗ (вече обявена), така че емкостта на средата или продуктивността да се увеличат количествено и пропорционално на загубите в засегнатия от проекта обект. Приемливо е обаче да се положат усилия за възпроизвеждане на дадено местообитание, което да е благоприятно за определените видове птици, при условие, че то може да замести увредения обект, когато той загуби природната си стойност.

Подобно, според Директивата за местообитанията, възстановяването може да представлява възпроизвеждане на сравнимо местообитание; биологично подобряване на местообитание, което не отговаря на стандартите;

или дори добавяне към Натура 2000 на обект, чието категоризиране по Директивата е било отхвърлено по времето на изготвяне на биогеографския списък.

В последния случай е спорно дали като цяло проектът ще доведе до загубата на този тип местообитание на ниво държавата-членка. Освен това, на ниво Общност новият обект ще бъде под защитата на член 6 и следователно ще допринесе за изпълняване на целите на Директивата.

→ **Възстановителните мерки могат да се състоят във:**

- възпроизвеждане на местообитание в нов или уголемен обект, който да бъде включен в Натура 2000;
- подобряване на местообитанието в част от засегнатия обект или в друг обект от Натура 2000 пропорционално на щетите, причинени от проекта;
- по изключение, предлагане на нов обект за категоризация по Директивата за местообитанията.

По принцип възстановителните мерки трябва да дават резултат още по времето на увреждане на засегнатия от проекта обект, освен ако не е доказано, че тази съгласуваност във времето не е необходима за осигуряване приноса на обекта към мрежата Натура 2000.

5.4.3. "Единност" на мрежата Натура 2000

Изразът "единност" се употребява в член 6(4) във връзка с одобряването на даден план или проект поради наложителни причини от първостепенен интерес за обществото, като държавата-членка трябва да предприеме мерки, компенсирани щетите.

Той се употребява и в член 3(1), който гласи, че Натура 2000 е "единна европейска екологична мрежа от зони със специален защитен статут", както и в член 3(3), който предвижда, че "където считат за необходимо, държавите-членки трябва да положат усилия за подобряване на екологичната единност на Натура 2000 като поддържат (и където е подходящо – развият) особеностите на ландшафта, които са от голямо значение за дивата фауна и флора, както е посочено в член 10".

Член 10, който се отнася по-общо до политиката за земеустройствено планиране и развитие, постановява, че:

"Държавите-членки трябва да положат усилия, където считат за необходимо, по отношение на своята политика за устройствено планиране и развитие и по-специално от гледна точка на подобряването на екологичната единност на мрежата Натура 2000, да поддържат особеностите на ландшафта, които са от голямо значение за дивата фауна и флора.

Тези особености са обусловени от специфичните пространствени характеристики, като линейната и непрекъснатата структура на реките с техните брегове или като диаметралното точково разпределение на езерата и малките гори, и са от съществено значение за миграцията, разпространението и генетичния обмен на дивите видове."

Използваното в чл.3 и чл.10 определение "екологична" описва характера на единността. Очевидно е, че изразът "обща единност" в член 6(4) е използван в същия смисъл.

Чл. 6(4) изисква да се осигури "защита" на единността на Натура 2000. Следователно се приема за дадено, че "оригиналната" мрежа е единна. Ако това условие се наруши, методите за управление трябва да се коригират, за да се възстанови единността.

- Според Директивата за местообитанията изборът на обект от мрежата Натура 2000 се основава на:
 - отчитане на пропорциите (повърхност спрямо популации) на местообитанието и видовете, описани в стандартния образец за данни;
 - принадлежност на обекта към биогеографския регион, в рамките на който е избран;
 - критерии за избор, определени от Комитета за местообитанията и използвани от Европейския форум по опазване на околната среда като показател за включване на обекта в списъка на Общността.
- Директивата за птиците не регламентира биогеографското райониране или изборът на ниво Общност. По аналогия може да се приеме, че *единността на мрежата* е осигурена, ако:
 - е осигурено възстановяването на съществуващият миграционен коридор;
 - обектът (обектите), подлежащ на възстановяване, е реално достъпен за птиците, които при други условия биха обитавали засегнатия от проекта обект.

→ За да се гарантира единността на Натура 2000, мерките за възстановяване, предложени за даден проект трябва: а) да са пропорционални на степента на отрицателното въздействие върху засегнатите местообитания и видове; б) да се прилагат в един и същ биогеографски регион в границите на държавата-членка; в) да осигуряват функции, съизмерими с тези, които са оправдали избора на първоначалния обект.

Отдалечеността на първоначалния обект от мястото за прилагане на възстановителните мерки не представлява проблем, доколкото не се отразява на функционалността на обекта и на причините за първоначалния избор.

5.4.4. Кой поема разходите по възстановителните мерки?

Логично е да се заключи, че според принципа "замърсителят плаща", инициаторът на проекта поема разходите по възстановителните мерки. Те може да се включват в общия бюджет на държавните власти, в случай на съвместно финансиране. Например, възстановителните мерки във връзка с транспортната инфраструктура, изградена по транс-европейската мрежа, могат да се финансират съвместно от европейските фондове.

Отпусната от държавните власти субсидия за мерки, които са предприети за възстановяване на увреден обект от Натура 2000, може да се разглежда като държавна помощ (по смисъла на чл. 87 (предишния 92) на Споразумението), ако се предоставя за дейности, прилагани в обект от Натура 2000, който е категоризиран преди или след осъществяването им. Освен това, спрямо дейности като изграждането на инфраструктура, по които държавната власт е възложител, субсидията не може да се определи като държавна помощ, тъй като е предоставена като размяна за извършена дейност.

→ Държавата-членка е задължена да предприеме възстановителни мерки от момента на влизане в сила на член 6. Финансирането им е част от нейните правомощия.

5.4.5. Отчет за възстановителните мерки пред Комисията

Компетентните държавни власти трябва да уведомяват Комисията относно приетите мерки за възстановяване. Разглежданото постановление не уточнява нито формата, нито целта на това действие. Въпреки това, за да

улеснят процеса, службите на Комисията са подготвили стандартен формуляр¹ за предоставяне на информацията пред Комисията според постановките на член 6(4)1 или 6(4)2. При всички положения Комисията не е длъжна да предлага възстановителни мерки или да ги потвърждава научно.

Тази отчетност трябва да позволи на Комисията да оцени начина, по който се постигат природозащитните цели при управлението на въпросния обект в конкретния случай. Държавните власти в това отношение са задължени да съобщават единствено приетите възстановителни мерки, но може също да е необходим специален отчет, свързан с изучаването на алтернативните решения и причините от първостепенен обществен интерес, които налагат реализацията на плана или проекта, доколкото те са повлияли избора на мерките за възстановяване.

→ Отчетността за възстановителните мерки трябва да позволи на Комисията да оцени начина, по който се постигат природозащитните цели при управлението на въпросния обект в конкретния случай. Въпреки това Комисията не е длъжна да предлага мерки за възстановяване.

5.5. Аакво се случва с обектите, включващи приоритетни местообитания и/или видове?

Вторият подпараграф на член 6(4) регламентира специално отношение към плановете или проекти, които се отнасят за обект с приоритетни местообитания и/или видове. Реализацията на плановете или проекти, които могат да въздействат неблагоприятно върху такива обекти, може да се оправдае само когато се налага поради причини от първостепенен обществен интерес, касаещи човешкото здраве и обществената сигурност или поради ползи от първостепенно значение, както и ако Комисията е изразила съответно мнение за предвидените инициативи по плана или проекта.

С други думи, вредното въздействие върху обектите, което е в разрез с изпълнението на целите на Директивата, може да бъде приемливо само когато съществуват горепосочените специфични наложителни причини, или при наличието на допълнителни процедурни предохранителни мерки по независима преценка на Комисията.

Тази постановка повдига много въпроси, свързани с:

¹ Този формуляр е представен в Приложение IV на настоящия документ.

- определяне на засегнатите обекти;
- тълкуването на концепцията за човешкото здраве, обществената сигурност и ползите от първостепенно значение за околната среда;
- процедурата за приемане на мнението на Комисията и последствията, до които то води.

5.5.1. Засегнатият обект

Вторият подпараграф на Член 6(4) се прилага когато реализацията на даден план или проект е вероятно да засегне обект, включващ приоритетен тип местообитание и/или видове. В това отношение е уместно да се приеме, че когато даден план или проект:

- а) не засяга по никакъв начин приоритетно местообитание/видове; или
- б) засяга дадено местообитание/видове, които не са обусловили избора на обекта (описано като "незначително присъствие" в Стандартния образец за данни), то тогава не е реално оправдано обектът да се разглежда от този втори подпараграф.

→ Може да се приеме, че вторият подпараграф на член 6(4) може да се отнася за обектите, в които се намират приоритетни местообитания и/или видове, когато тези местообитания и видове са засегнати.

5.5.2. Концепцията за "човешкото здраве", "обществената безопасност" и "ползите от първостепенно значение за околната среда"

Човешкото здраве, обществената безопасност и ползите от първостепенно значение за околната среда представляват най-важните наложителни причини от първостепенен интерес за обществото. Въпреки това, подобно на концепцията за "наложителни причини от първостепенен интерес за обществото", тези три категории не са точно дефинирани.

Законите на Общността приемат, че условията, свързани със здравето на хората и обществената безопасност са тези, които могат да оправдаят приемането на ограничаващи държавни мерки по отношение на свободния трансфер на стоки, работна ръка, услуги, както и по отношение на институционалното право. В допълнение, защитата на човешкото здраве е един от принципите на политиката на Общността в сферата на околната среда. От тази гледна точка ползите от първостепенно значение за околната сре-

да представляват категория, която трябва да се включи в гореспоменатите принципи на политиката за околна среда.

В рамките на принципа за алтернативните ползи, задължение на компетентните държавни власти е да проверят наличието на такива условия. Разбира се, всеки случай от подобно естество може да подлежи на разглеждане от Комисията в качеството ѝ на контролен орган по правилното прилагане на законите на Общността.

Що се отнася до концепцията за "обществена безопасност", можем да се обърнем към решението на Европейския съд от 28 февруари 1991 по дело C-57/89, Комисията срещу Германия ("*Дигите при Лайбухт*"). Това решение предшества приемането на Директива 92/43/ЕЕС и следователно и член 6. Освен това, решението на съда има и по-тясна връзка с директивата, тъй като то повлия изготвянето на член 6. Делото се отнасяше за строителните работи по подсилване на дигите в Северно море до Лайбухт. Изпълнението на проекта щеше да доведе до редукция на територия от СЗЗ. Съдът постанови, че принципно основанията за оправдаване на подобна дейност трябва да отговарят на общи интереси, които са по-важни от тези, представени в екологичните цели на директивата. В конкретния случай Съдът потвърди, че опасността от наводнения и защитата на бреговата зона са достатъчно сериозни основания за осъществяването на работите по дигите и укрепването на бреговата структура, доколкото се ограничават стриктно до необходимия минимум.

→ **Държавните власти могат да разрешат реализацията на план или проект само ако е доказано наличието на горепосочените причини от първостепенен интерес за обществото и то в границите, в които въпросният план или проект е доказано необходим за осъществяването на въпросните обществени интереси.**

5.5.3. Вземане на мнение от Комисията - последиствия

В случай на наложителни причини от първостепенен интерес за обществото, различни от тези, касаещи човешкото здраве, сигурност и ползите за околната среда, се изисква предварителното мнение на Комисията. Вторият подпараграф на член 6(4) не уточнява процедурата или конкретното съдържание на подобно мнение¹. Трябва следователно отново да се разглеждат

¹ По съответния стандартен формуляр (Приложение IV) също се изисква мнението на Комисията, според положенията на член 6(4)2.

икономическите интереси спрямо целите на въпросните постановления. Мнението трябва да бъде съобразено с оценката на екологичните стойности, които могат да бъдат засегнати от плана или проекта, със съответните наложителни причини за осъществяването му и тежестта на тези два противоположни интереса, както и с оценката за възстановителните мерки. Тази оценка включва както научно и икономическо оценяване, така и изследване на необходимостта и пропорционалността при реализирането на дадения план или проект на фона на посочените наложителни причини.

По своята природа мнението не е акт с обвързващи правни последствия. Държавните власти могат да се разграничат от него и да решат да приложат плана или проекта, дори когато мнението е неблагоприятно. В последния случай обаче се очаква решението да бъде адресирано към аргументите на Комисията и да дава обосновка на причините, поради които мнението не е било зачетено. Във всеки случай Комисията може да оцени дали прилагането на плана или проекта е в съответствие с изискванията на законите на Общността и, ако е необходимо, да предприеме съответни правни действия.

→ При взимане на мнение, Комисията трябва да провери съответствието между засегнатите екологични стойности и посочените наложителни причини, и да оцени възстановителните мерки. Мнението не е задължаващо, но в случай на несъответствие със законите на Общността могат да се предприемат правни действия.

ПРИЛОЖЕНИЕ I**Справка за съдебната практика по отделни дела**

- (1) Необходимостта от стриктно прилагане на член 6 вече беше отбелязана в дело, водено пред Европейския съд (мнение на главния прокурор Фенели по дело C-256/ 98, *Комисията срещу Франция*, произнесено на 16 септември 1999).
- (2) Виж решението на Европейския съд по дело C-355/ 90, *Комисията срещу Испания* [1993] ECR I-4221 ("*Блатата на Сантоня*") и от 18 март 1999 по дело C-166/ 97, *Комисията срещу Франция (За естуарите на Сиена)*.
- (3) Както по-горе.
- (4) Дело C-392/ 96, *Комисията срещу Ирландия*, решение на Европейския съд от 21 септември 1999.
- (5) Това също е подчертано от главния прокурор Фенели по делото пред Европейския съд по точка (1) от това приложение.
- (6) Съответната съдебна практика на Европейския съд, основана на прецедент, подчертава освен това, че концепцията за "проект" трябва да се тълкува широко - виж конкретното решение от 24 октомври 1996 по дело C-72/ 95, *Крайжевелд*.
- (7) Както по точка (1) от това приложение.
- (8) Казусът какво в действителност може да се приеме за "значително", се разглежда в съдебната практика на Европейския съд, основана на прецедент, по-конкретно дело C-355/ 90 *Комисията срещу Испания* [1993] ECR I-4221 ("*Блатата на Сантоня*"). Въпреки че решението по този случай не се позовава на член 6(3) и (4) от Директива 92/43/ЕЕС (а е решен според предхождащ режим на защита за СЗЗ по Директива 79/ 409/ ЕЕС), то служи за определяне на някои видове дейности, които могат да бъдат разглеждани като дейности със значително въздействие върху защитения обект.
- (9) Съдът заяви, че "*Дори и проект от малък мащаб може значително да засегне околната среда, ако той е локализиран там, където факторите на околната среда по член 3 (от Директива 85/ 337/ ЕЕС) като фауна и флора ... са чувствителни към най-малките промени*". (дело C-392/ 96, *Комисията срещу Ирландия*, решение на Европейския Съд от 21 септември 1999).
- (10) Виж още подчертаното от Европейския Съд в общите задължения на държавите-членки в контекста на Директивата за птиците по дело C-252/ 85 и C-262/ 85 (Съответно: *Комисията срещу Франция* [1988] ECR 2243 и *Комисията срещу Италия* [1987] ECR 3073).

ПРИЛОЖЕНИЕ II

Съображения при изготвянето на плановете за управление

Доколкото плановете за управление не винаги са необходими, участниците на семинара в Галуей и конференцията от Бат подчертаха, че плановете за управление могат да бъдат ефективно средство за изпълняване на задълженията по Директивата за местообитанията.

Следната извадка от заключенията на семинара в Галуей посочва някои от съображенията, които могат да послужат при изготвянето на даден план за управление:

1. Методология

- Наистина необходим ли е план за управление на обект? Обяснете защо.
- Кои е инициатор на плана? Кои ще отговаря за него?
- Какво е важно да се знае за обекта (по отношение на природните му стойности и в социално-икономически контекст)?
- Какви са основните заплахи?
- Какво искаме да постигнем?
- Как искаме да го постигнем и в рамките на какъв период от време?
- Колко ще струва? Ще постигнем ли оптимизиране на ползите за опазването на природата?

2. Цели

Целите на плана за управление на даден обект трябва да съответстват на екологичните изисквания на природните местообитания и видовете, които имат значително присъствие на неговата територия, за да бъде осигурен техният благоприятен защитен статус. Целите трябва да са колкото се може по-ясни, реалистични, количествено определени и изпълними. Затова формулирането им трябва да е конкретно и разбираемо.

- Какъв е благоприятният природозащитен статус на конкретните типове местообитания и видове, включени в обекта?
- Как той допринася за целостта на обекта и съгласуваността на мрежата?
- Оценката отразява ли промените в природозащитния статус на разглежданите местообитания и видове?

3. Обсъждане и приложение

Мултидисциплинарният и професионалният подход са важна част от процеса на изготвяне на един план за управление.

- Определени ли са всички заинтересовани на местно ниво?
- Ангажирани ли са според възможностите им?

- Кога се ангажират?

Пример за обсъждане е френският "document d'objectifs", където всички заинтересовани групи са били поканени да участват като отговорни компетентни органи (prOfet de rOgion).

4. Мониторинг и оценка

Това са едни от най-важните части на плана, особено при определяне дали той е успешен. Съгласно целите на плана за управление, задачите на мониторинга трябва да са ясно и прецизно дефинирани, и да е включен разчет на финансовите нужди.

ПРИЛОЖЕНИЕ IIa

Примери от проектите по LIFE-Nature¹, за които се прилагат планове за управление или закони, административни или договорни мерки

Важните аспекти на всеки проект са посочени по-долу:

Белгия

• *Защита чрез придобиване и управление на последните варовикови блата в Белгия (B4-3200/ 95/ 435)*

Местните власти придобиват по-голямата част от този много ценен обект като го наемат от собствениците му.

• *Инициатива за цялостно опазване на крайбрежието (B4-3200/ 96/ 483)*

Изготвяне на план за управление за крайбрежните (гюни) и морските (шелф) местообитания.

Германия

• *Защита на местообитанията на голямата дропла в Бранденбург (B4-3200/ 92/ 14529)*

Сключени са договори с фермерите, които включват закупуване и наемане или споразумения за управление.

• *Запазване и възстановяване на Требелталското блато и възстановяване и опазване на крайречните блата в Мекленбург-Форпомерн (B4-3200/ 94/ 731 и B4-3200/ 95/ 260)*

Изготвяне и прилагане на план за управление за възстановяване на крайречните и блатните местообитания посредством тясно сътрудничество с компетентните органи за околната среда и за водите.

• *Международна програма за опазване на прилепите в западна и централна Европа (B4-3200/ 95/ 842)*

Договорни споразумения със собствениците на земя и обществените власти и прилагане на план за управление.

• *Опазване и развитие на природния ландшафт Федерзее (B4-3200/ 96/ 489)*

Процедура за поддържане на земеделски райони посредством агроекологични мерки.

Гърция

• *Управление и защита на застрашени биотопи от западен Крит с екотопи и приоритетни видове (B4-3200/ 95/ 850)*

¹ Повече информация може да се намери на интернет адрес:
<http://europa.eu.int/comm/life/nature/databas.htm>

Изготвяне на план за управление с прякото участие на местните власти.

- *Средиземноморският тюлен монах: опазване в действие (B4-3200/ 96/ 500)*

Изготвяне на план за управление с пряката ангажираност на земевладелците.

Испания

• *Първа, втора и трета фаза от програмата за действия, целящи опазването на кафявата мечка и нейните местообитания в Кантабрийските планини (B4-3200/ 92/ 15185 & 94/ 736 & 95/ 523)*

Споразумения с ловните стопанства за управление на ловните териториите по начин, който е съвместим с целите на опазването.

• *Първа и втора фаза от създаването на мрежа от флористични микро-резервати и закупуването на земя от значителна ботаническа стойност в региона Валенсия (B4-3200/ 93/ 766 & 95/ 521)*

Споразумения със собствениците на земята и прилагане на планове за управление за микрорезерватите (160 обекта).

• *Първа и втора фаза от програмата за опазване на три вида застрашени гръбначни животни от Пиринеите (подпроект за Испания) (B4-3200/ 93/ 772, 95/ 277, 95/ 524)* Споразумения с ловците за поддържане на резервати за *Guraetus barbatus* и парични компенсации с цел избягване на горските сечи в района на разпространение на кафявата мечка.

• *Опазване на малката и голямата гропли и на белошипата ветрушка в СЗЗ на Екстрамагура (B4-3200/ 96/ 507)*

Споразумение с фермерите за подобряване на условията в степните местообитания.

Франция

- *Програма за защита на мочурищата във Франция (B4-3200/ 95/ 518)*

Изготвяне на наръчник за управление на местообитания в зоната на мочурищата.

• *Експериментално изготвяне на планове за управление на бъдещите обекти от Натура 2000 във Франция (B4-3200/ 95/ 519)*

Тестване на плановете за управление в 35 обекта и съставяне на методологичен наръчник за изготвяне на планове за управление за обекти от Натура 2000.

Ирландия

• *Изготвяне на планове за управление и мерки при непредвидени обстоятелства, предвидени за бъдещи ЗСЗС (B4-3200/ 95/ 837)*

Изготвяне на планове за управление за потенциални ЗСЗС.

Австрия

- *Програма на Австрия за опазване на мечките (B4-3200/ 95/ 847)*

Разработване на план за управление със съдействието на всички отговорни власти и заинтересовани групи при активното участие на обществеността.

- *Управление на влажните зони в Горен Валдфиртел (B4-3200/ 96/ 539)*

Съставяне на планове за управление за голям брой малоразмерни влажни зони (мочурища, езера, малки речни територии) и частичното им прилагане съобразяване със засегнатите собственици и ползватели на земята.

Португалия

- *Втора фаза на проект за опазване на степната орнитофауна на Кастро Верде (B4-3200/ 95/ 510)*

- *Прилагане на нови технологии за опазване на природата в долината Гуадиана (B4-3200/ 95/ 511)*

И двата проекта включват подготвяне и прилагане на планове за управление на територии, които след осъществяването на проекта ще бъдат интегрирани в различни СЗЗ.

Финландия

- *Защита на биоразнообразието и в частност местообитанията на летящата катерица на територията на Нуксио (B4-3200/ 95/ 508)*

Изготвяне на план за управление за възстановяване и опазване в територии, които са частна собственост.

- *План за управление на езерото Пилявеси - за пръстенчатия тюлен на Сиама (B4-3200/ 95/ 505)*

Устройствени планове, насочени към опазването на тюлените.

Швеция

- *Защита и възстановяване на Стора Алварет на острова Йоланд в югоизточна Швеция (B4-3200/ 96/ 547)*

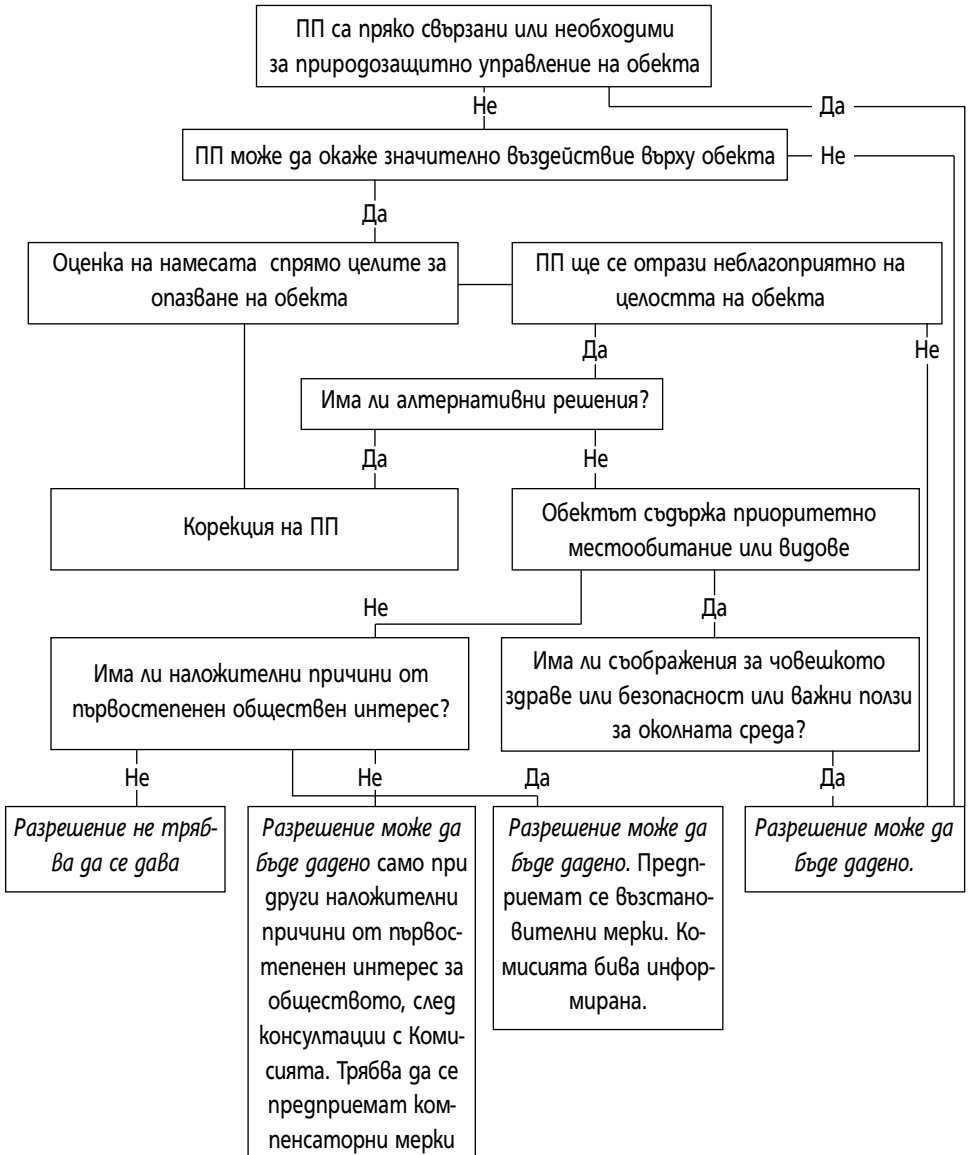
- *Опазване на *Ostoderma eremita* (B4-3200/ 97/ 288)*

Използване на агроекологични схеми за дългосрочно управление на обектите.

Великобритания

- *Управление, целящо опазването на приоритетни планински местообитания в пасищата: ръководство за управление на планинските обекти от Натура 2000 (B4-3200/ 95/ 854)*

Съставяне на практическо ръководство за планове за управление на пасищата.

ПРИЛОЖЕНИЕ III**Разглеждане на планове и проекти (ПП),
въздействащи върху обекти от Натура 2000**

ÿЖЭЭГЖЕВЭ IV

**Образец за представяне на информация на Европейската комисия,
по член 6(4)**

Държава-членка:

Дата:

**Информация за Европейската комисия
по член 6 от Директивата за местообитанията
(92/43/ЕЕС)**

Документацията е изпратена за:

информация
(чл. 6(4).1)

мнение
(чл. 6(4).2)

Компетентен държавен орган:

Адрес:

Лице за връзка:

тел., факс., e-mail:

1. ПЛАН ИЛИ ПРОЕКТ

Име и код на засегнатия обект от Натура 2000:

Този обект е:

СЗЗ по Директивата за птиците

предложен за ОСЗО
по Директивата
за Местообитанията
 включва приоритетно

местообитание/вид

Резюме на плана или проекта, засягащ този обект:

2. ОТРИЦАТЕЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Обобщение на оценката на вредното въздействие върху обекта:

Забележка: Това обобщение трябва да бъде фокусирано върху очакваното неблагоприятно въздействие върху местообитанието или видовете, заради които обектът е бил предложен за включване в мрежата Натура 2000. Трябва да бъдат включени съответните карти и описание на вече предприетите смекчаващи мерки.

3. АЛТЕРНАТИВНИ РЕШЕНИЯ

Обобщение на алтернативните мерки, разгледани от държавата-членка:

Причини, поради които компетентните държавни власти смятат, че няма алтернативни решения:

4. НАЛОЖИТЕЛНИ ПРИЧИНИ

Причини за изпълнение на този план или проект, въпреки вредното му въздействие:

наложителни причини от първостепенен интерес за обществото, включително и тези със социално или икономическо естество (при липса на приоритетно местообитание/видове);

човешкото здраве;

обществената сигурност;

ползи от първостепенно значение за околната среда;

други наложителни причини от първостепенен интерес за обществото.

Кратко описание на причините:

5. ВЪЗСТАНОВИТЕЛНИ МЕРКИ

Предвиждани възстановителни мерки и срокове:

Приложение V

Органи на държавите-членки за опазване на природата¹

Белгия - Belgique-België

- Ms Els MARTENS
AMINAL Ñ Afdeling Natuur
Koning Albert II laan 20, bus 8
Ferraris-gebouw, 4de verdieping, lokaal 4G43
B-1000 Brussel
- Mr Patrick DE WOLF
DGRNE
Av. Prince de Liège 15, B-5100 JAMBES

Дания - Danmark

- Mr Olaf G. CHRISTIANI
Ministry of the Environment and Energy,
The National Forest and Nature Agency
Haraldsgade 53, DK-2100 COPENHAGEN
- Ms Tine NIELSEN SKAFTE
The National Forest and Nature Agency
Haraldsgade 53, DK-2100 COPENHAGEN

Германия - Deutschland

- Dr Ursula VON GLISCYNSKI
Ministry for the Environment, Nature
Conservation and Nuclear Safety, Referat NI 2
Allee 90, D-53048 BONN
- Mr Detlef SZYMANSKI
Hessisches Ministerium des Innern und für
Landwirtschaft, Forsten und Naturschutz
Hölderlinstr. 1-3,
D-65187 WIESBADEN

¹ Списък на делегатите в "Комитета за местообитанията", основан по Директива 92/43/ЕЕС.

Най-новият списък може да се намери в интернет адрес:
<http://europa.eu.int/comm/life/nature/databas.htm>

Гърция - Ellas

- Mrs Stavroula SPYROPOULOU
Ministry of Environment, Physical Planning
and Public Works, Environmental Planning
Division, Nature Management Section
36 Trikalon str, GR-11526 ATHENS
- Mr Panagiotis DROUGAS
General Secretariat for Forests and the Natural Environment, Department of
Aesthetic
Forests, National Parks and Game
Management
Ippokratous str. 3-5, GR-10164 ATHENS

Испания - España

- Mr Jesus SERRADA HIERRO
Dirección General de Conservación de la
Naturaleza MIMAM
c/ Gran Via de San Francisco, 4. 4a,
E-28005 MADRID
- Mr Miguel AYMERICH DESPOINTES
Dirección General de Conservación de la
Naturaleza, MIMAM
c/ Gran Via de San Francisco, 4. 4a,
E-28005 MADRID

Франция - France

- Mr Jean-Marc MICHEL
Ministère de l'Environnement, Direction de la
Nature et des Paysages
20, avenue de Ségur, F-75302 PARIS 07 SP
- Mr Henri JAFFEUX
Ministère de l'Environnement, Direction de la
Nature et des Paysages
20, avenue de Ségur, F-75302 PARIS 07 SP

Ирландия - Ireland

- Dr Alan CRAIG
National Parks and Wildlife, Dúchas, Dept of
Arts, Heritage, Gaeltacht and the Islands
Ely Court 7, Ely Place, DUBLIN 2, Ireland

- Mr Peadar CAFFREY
National Parks and Wildlife, Dúchas, Dept. of
Arts, Heritage, Gaeltacht and the Islands
Ely Court 7, Ely Place, DUBLIN 2, Ireland

Италия - Italy

- Mrs Patrizia DE ANGELIS
Ministero dell'Ambiente, Servizio
Conservazione della Natura
Via Assisi, 163, I-00187 ROMA
- Mr Alberto ZOCCHI
Ministero dell'Ambiente, Servizio
Conservazione della Natura
Via Assisi, 163, I-00181 ROMA

Люксембург - Luxembourg

- Mr Claude ORIGER
Ministère de l'Environnement
18, Montée de la Pétrusse,
L-2918 LUXEMBOURG
- Mrs Marie-Paule KREMER
Ministère de l'Environnement
18, Montée de la Pétrusse,
L-2918 LUXEMBOURG

Холандия - Nederland

- Mr Garry POST
Ministry of Agriculture, Nature, Management
and Fisheries, Department for Nature
Management
73 Bezuidenhoutseweg, PO Box 20401,
2500 EK DEN HAAG, Nederland

Австрия - Österreich

- Herr Mag. Christian PLÖSSNIG
Amt der Tiroler Landesregierung, Abt.
Umweltschutz
Eduard Wallnöfer Platz 1,
A-6020 INNSBRUCK
- D. I. Günter LIEBEL

Bundesministerium für Umwelt, Jugend und
Familie, Abt. II/ 5
Stubenbastei 5, A-1010 WIEN

Португалия - Portugal

- Mr José Manuel MARQUES
Instituto de Conservação da Natureza
Rua da Lapa, 73, P-1200-701 LISBOA

Финландия - Suomi-Finland

- Mr Esko JAAKKOLA
Ministry of the Environment, Land Use
Department
PO Box 380, SF-00131 HELSINKI

Швеция - Sverige

- Ms Nilla THOMSON
Ministry of Environment,
S-10333 STOCKHOLM
- Mr Jan TERSTAD
Swedish Environmental Protection Agency
Blekhölmsterrassen 36,
S-10648 STOCKHOLM

Великобритания - United Kingdom

- Mr M. PRITCHARD
Head of European Wildlife Division,
Department of the Environment Transport
and the Regions
Tollgate House, Houlton Street,
BRISTOL, BS2 9DJ, United Kingdom
- Mr Trevor SALMON
Department of the Environment, Transport
and the Regions, European Wildlife Division
Tollgate House, Houlton Street,
BRISTOL, BS2 9DJ, United Kingdom